

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio XIX. De voluntate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

nentius quod habent in diuina essentia, sapientia, atque in Verbo æterno, quod quidem esse est ipsemet Deus, sint in Deo vita, iuxta illud Ioan. 1. *Quod factum est, in ipso vita erat.* Vtrumque verò de fide est, & Deum esse viuentem, & creata omnia in Deo vitam esse. De hoc secundo diximus etiam quæst. 4. artic. 2. & quæst. 15. artic. 1. disput. 1.

A qui nullam potest habere causam, qualis est actus voluntatis diuinæ: quare actus, quo Deus seipsum diligit, habet pro obiecto bonum, sed non finem.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus velit alia à se.

DISPUTATIO I.

P R I M A conclusio. Deus vult alia à se. Hæc est de fide, patet ex illo 1. ad Theſſalon. 4. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* Ex testimonio item Plal. 113. artic. præcedente citato, & ex multis aliis. Cùm autem Deus liberè velit alia à se, potueritque nihil eorum velle, probari nequit, Deum re ipsa velle alia à se, nisi vel ex diuina reuelatione, vel ex effectu, nempe ex existentia creaturarum. Ex quibus euidenter probatur esse vnã primam causam omnium, quam Deum appellamus, vt quæst. 2. artic. 3. ostensum est: eamque agere per intellectum & voluntatem, vt ibidem, & quæst. 14. artic. 1. probatum est: vnde euidenter colligitur, Deum velle existentiam creaturarum, ac proinde alia à se. Quare ratio D. Thomæ hoc loco ex inclinatione naturali, quam res naturales habent, vt communicent ac diffundant proprium bonum, non est ad probandum Deum re ipsa velle alia à se, sed ad probandum, voluntatis diuinæ esse, posse velle alia à se, consentaneumque esse cum diuina bonitate, Deumque proinde decere velle re ipsa alia à se, suam bonitatem illis communicando, ea ratione qua communicari potest, nempe producendo participationes quædam eius, aut etiam visionem sui, vel per vnionem hypostaticam seipsum communicando: non verò producendo aliquod creatum eiusdem rationis secundum: quoniam id nulla ratione esse potest.

C Secunda est. Deus vult se vt finis: alia verò propter se tamquam propter finem. Hæc est etiam de fide, vt constat ex illo Apocal. 22. *Ego sum, alpha & omega, principium & finis.* Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* Isaia 43. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.*

DISPUTATIO II.

Vtrum velle alia à se sit perfectio in Deo?

D Vbiūm non est, actum voluntatis diuinæ, quatenus terminatur ad diuinā essentiam, vt rem volitam & amatam, quatenus item terminari ulterius potest in creaturas, quo pacto causa est potens eas producere, perfectionem esse in Deo: sed difficultas est, vtrum idem actus, vt terminatur ad creaturas, vt ad res actu volitas vt sint, quod necessarium est, si actu earum causa esse debet, sit perfectio in Deo quoad id, quod huiusmodi actus addit supra seipsum priori modo spectatum.

F Caietanus hoc loco, & articulo sequenti aduertit, esse perfectionem in Deo: liberam tamen, ac voluntariam, quare proinde potuerit non esse in Deo: & talem, vt oppositum illius nullam in Deo dicas imperfectionem.

Potest verò hæc sententia probari. Primum, quoniam Deus ab eo quod actus ille addit supra seipsum priori modo spectatum, habet quòd sit causa actu creaturarum: ergo est perfectio in Deo. Patet consequentia, quoniam potentia, principiumve efficiens creaturarum, est perfectio in Deo.

Secundo.

QVÆSTIO XIX.

De voluntate Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo sit voluntas.

D I S P U T A T deinceps D. Thomas de iis, quæ ad diuinam voluntatem spectant. Quamuis autem in hoc articulo miscet interdum sermonem de potentia, potissimum tamen loquitur de actu. Si namque ostenderit actum voluntatis Deo conuenire, inde elucebit, potentiam eidem conuenire. Vt enim autor est Aristoteles in libro de somno & vigilia: *cuius est actus, eius est potentia: resque per se satis manifesta est.*

Prima ergo conclusio sic habet. In Deo est voluntas. Quæ conclusio est de fide, vt patet ex illo Plal. 113. *Omnia quæcumque voluit fecit.* & ex multis aliis testimoniis Scripturæ sacræ. Deinde probatur. Primum, quoniam omne intelligens est etiam volens: Deus est intelligens: ergo & volens, ac proinde in eo est voluntas. Consequentia est manifesta: minor verò demonstrata quæst. 14. Maior ostenditur, quoniam quemadmodum formam naturalem consequitur appetitus naturalis, qui inclinatio quædam est, & propensio in id, quod est sibi accommodatum, in quo quasi complacet, & quiescit dum ad est, in idemque quasi desiderio tendit dum abest, consequiturque eiusmodi appetitus formam naturalem prævia cognitione in autore naturæ, qui propensionem cuique rei tribuit ad suam naturam accommodatè. Quemadmodum item cognitionem sentientem sequitur appetitus sensitivus, quo animal actu elicitio tendit in bonum sensu apprehensum, in eoque adepto conquiescit & gaudet: ita cognitionem intellectus sequitur appetitus intellectivus, qui est voluntas, quò intelligens fertur actu elicitio in bonum intellectu apprehensum, in eoque obtento quiescit, delectatur, & gaudet: ergo omne intelligens est etiam si apte natura volens. Secundò Deus agit per intellectum & voluntatem, vt q. 14. artic. 1. ostensum est: ergo in Deo est voluntas. Tertiò, Deus est summè beatus: sed ad perfectionem beatitudinis requiritur gaudium & delectatio: quæ est actus voluntatis: ergo in Deo est voluntas. Quartò, voluntas est perfectio simpliciter, quam in vnoquoque melius est esse, quam non esse: ergo formaliter est in Deo.

Secunda conclusio. Velle diuinum est idem cum essentia diuina. Hæc eisdem rationibus probari potest, quibus q. 14. artic. 4. probatum est, intelligere diuinum esse idem cum essentia diuina: qua de causa cam hoc loco D. Thomas non probat.

Circa primum argumentum D. Thomæ repetere animo id, quod ostendimus supra in calce quæst. 5. Bonum esse obiectum actus cuiusque voluntatis, etiam diuinæ, rationem autem finis non esse opus vt coniungatur cum obiecto actus eius voluntatis,

Prima conclusio. In Deo esse voluntatem probatur.
Appetitus triplex explicatur.
Secunda conclusio. Velle diuinum idem cum essentia.
Voluntatis actus, quo se ipsum diligit Deus habet bonum pro obiecto, non finem.

Prima conclusio. Deus velle alia à se.

Secunda conclusio. Deus quomodo est se, & alia vult.

Caietani sententia.

Probatum primum.

Secundo.

Secundò. In nobis velle aliis bonum est perfectio: ergo etiam in Deo.

Veritas opposita approbatur.

Contraria sententia est Ferrariensis i. contra gentes cap. 75. & communis, nempe actum illum, quoad id quod addit supra se ipsum priori modo spectatum, non esse perfectionem in Deo. Censeturque sententia Caietani parum in fide secura, piisque aures offendere. Primò, quoniam si esset perfectio, utique ex volitione creaturarum Deo commodum & perfectio aliqua adveniret: quod est contra Doctorum omnium sententiam. Secundò, cum ex eternitate potuerit non velle conferre esse creaturis, potuisset Deo deesse aliqua perfectio, quae modò illi convenit, quod pias aures offendit. Tertio, quoniam si illud est perfectio, est quid reale: & cum potuerit esse, & non esse in Deo, erit accidens comparatione ipsius, diuinæque essentia habebit se ad illud ut potentia ad actum, efficietque compositionem cum essentia, dabiturque in Deo aliquid reale, quod non sit ipsa diuina essentia, quae omnia cum fide Catholica pugnant. Dicendum igitur est, id, quod addit actus ille, ut terminatur illo modo ad creaturas, neque esse perfectionem, neque aliquid reale, sed solum respectum rationis, ut quaest. 14. art. 15. ostensum est.

Velle diuinum est ad creaturas terminatur, non est quid reale, sed est ratio. Ad primum aut. parum opposita.

Ad primum ergo argumentum in oppositum, negandum est antecedens, si intelligatur, quòd ab illo, quod actus ille addit supra se ipsum priori modo spectatum, habeat actus ille tamquam à principio, aut à parte principij efficientis, quòd sit causa actu creaturarum: quamvis sit còditio sine qua non esset causa earum. Solus quippe actus diuinæ voluntatis in se spectatus est principij efficiens creaturarum: còditio verò, quòd has res potius, vel in hac potius parte temporis, vel spacij, quam alias, vel in alia parte temporis vel spacij producat, est quòd actus ille terminetur ad producendas potius has, & in hac temporis & spacij parte, quam ad alias, alio tempore ac loco. Quòd fit, ut quemadmodum producere aliquid ad extra nullam perfectionem addit supra principium ipsum productionis, antequàm talem rem producat (tam perfectus namque erat ignis secundum se ipsum antequàm calefaceret aquam, quam post aquam calefactam) ita etiam còditio sine qua aliquid non efficitur, nullam in efficiente ponat perfectionem.

Ad secundum.

Ad secundum, concessio antecedente, neganda est consequentia: quia in nobis volitio, qua aliis volumus bonum, est quid reale: in Deo verò, propter diuinam simplicitatem, velle aliis bonum, nihil reale addit supra volitionem, qua se ipsum diligit.

DISPVATIO III.

Adnotantur nonnulla circa secundam conclusionem, & solutiones argumentorum D. Thomae.

Voluntas diuina solum Deo est obiectum primarium, cetera secundarium.

Circa secundam conclusionem disp. 1. propositam animaduertendum est, quòd cum voluntas in nobis eodem actu ferri possit in finem, & in ea qua sunt ad finem, ut 1. 2. q. 8. art. 3. ostensum est: actus verò voluntatis diuinæ, propter diuinam simplicitatem, & perfectionem, nihil addat reale, ut respicit medium, supra se ipsum, ut respicit finem, sed solum respectum rationis: fit, ut Deus vnico simplicissimo actu feratur in se ut in rem amatam & dilectam, & in creaturas, ut in res propter se ipsam volitatis, & amatas. Cum verò finis vltimus à diuina voluntate volitus ad obiectum illius primarium per-

Molina in D. Thomae

At teneat: ea autem, quae sunt ad finem, ad obiectum secundarium: consequens est, ut quemadmodum sola essentia diuina est obiectum primarium intellectus & scientia diuinæ, ut q. 12. & 14. explicatum est: ita etiam sola essentia diuina sit obiectum primarium tam voluntatis, quam actus voluntatis diuinæ: creatura verò ad obiectum secundarium pertineat. Quòd fit, ut obiectum adequatum diuinæ voluntatis sit bonum commune omni bono: primarium verò sit bonum diuinum, quod est ipsemet Deus: cetera autem bona pertineant ad obiectum secundarium, quorum comparatione Deus ipse habet rationem finis. Quare omnia, quae ad obiectum secundarium diuinæ voluntatis spectant, habent rationem eorum, quae sunt ad finem comparatione obiecti primarij: licet inter se comparata quaedam habeant rationem finis, quaedam rationem eorum, quae sunt ad finem.

Circa responsionem ad secundum notandum est, duobus modis posse intelligi finem mouere voluntatem. Vno, quia per cognitionem sui concurrat ad actum voluntatis: 1. enim 2. ostendimus cognitionem obiecti efficienter ad actum voluntatis concurrere. Altero, quia est causa actus voluntatis in genere causa finalis: quod improprie est mouere. Etenim causalitas finis, ut 1. 2. & 2. Physicorum explicatum est, non est posita in motione aliqua, sed in eo praecise, quòd aliquid ex directione causae cognoscentis sit propter aliud tamquam propter finem: vnium enim habere suum esse ob aliud tamquam ob finem, est habere esse ab illo, ut à sua causa finali.

Finis est mouere voluntatem.

Si ergo sit sermo de secundo modo motionis, dicendum est: Voluntatem diuinam neque à primario obiecto, neque à secundario moueri: quippe cum actus voluntatis diuinæ neque respectu obiecti primarij, neque secundarij sit propter finem, ut 1. 2. q. 1. art. 2. & supra in calce q. 5. ostensum est: licet res à Deo volita tamquam obiectum secundarium, sit propter rem volitam ut obiectum primarium tamquam ob finem. Quare obiectum primarium voluntatis diuinæ est finis, non ipsiusmet volitionis, sed obiecti secundarij. Hoc enim interest inter voluntatem diuinam & nostram, ut locis citatis, ac alibi ostendimus, quòd res volita, siue tamquam finis, siue tamquam medium ad finem, habet rationem finis comparatione actus voluntatis nostrae, quo est volita: non verò comparatione actus voluntatis diuinæ, quo volita est: qua de causa actus voluntatis nostrae semper comparatur ad obiectum, quod volumus, ut ad finem eiusdem actus, cum tamen res longè aliter se habeat in actu voluntatis diuinæ, qui nullum omnino finem sui ipsius habere potest.

Voluntas diuina an obiectum sit finis.

Discrimine notandum inter voluntatem diuinam & nostram.

Si verò sit sermo de primo modo motionis, dicendum est: Obiectum primarium voluntatis diuinæ concurrere ad actum diuinæ voluntatis per cognitionem, quam de eo habet diuinus intellectus, & in eo ipso de obiecto secundario: at non concurrere efficienter, sed nostro intelligendi more se habere tamquam rationem, qua voluntas diuina coadiuuatur ad producendam volitionem, tam naturalè circa obiectum primarium, quam liberam circa obiectum secundarium: obiectum verò secundarium, quoniam ab eo non sumitur cognitio intellectus diuini, non dicitur per eam cognitionem, qua cognoscitur, concurrere ad liberam volitionem qua à Deo est volitum, tametsi còcurrat cognitio ipsa, qua in obiecto atque ex obiecto primario habetur. In nobis verò dicendum est, tam finem, quam ea qua sunt ad finem, concurrere efficienter per sui cognitionem ad actus voluntatis qui de ipsis habentur, ut 1. 2. q. 1. artic. 1. ostensum est: licet finis còcurrat tamquam obiectum

Voluntas diuina an mouetur à sua essentia & à creaturis in ratione obiecti cogniti.

Y primario

primario mouens, & ea quae sunt ad finem, quaetalia, concurrant tamquam obiectum mouens secundario, praesupposita videlicet motione finis. Ratio vero huius diuersitatis, inter voluntatem nostram & diuinam, est: Quoniam ea quae sunt ad finem, cognoscuntur a nobis in ipsismet, ab eisdemque desumimus cognitionem illam: Deus autem ea, quae sunt ad finem, non cognoscit in ipsis rebus, sed in sua essentia: quo fit, ut cognitio nostra sit quasi illorum instrumentum, quo influunt in voluntatem, cognitio vero diuina nullo modo est illis tribuenda, ut per illam quasi influere dicatur ad volitionem, quam de illis Deus habet, sed essentiae est tribuenda.

Circa responsionem ad tertium animaduertendum est, rem, quae non existit in volente, duobus modis posse ab eo esse volitam. Vno, tamquam aliquid cedens in commodum & vtilitatem volentis: atque eiusmodi volitio oritur ex indigentia volentis, neque potest conuenire Deo. Alio, tamquam aliquid cedens in commodum alterius, ita tamen ut volentem deceat velle illud alteri: quo pacto misericors, liberalis, & magnificus vult impertiri aliis bona sua, ipsum tamen decet id ita velle. Hoc igitur modo Deus vult alia se in commodum & vtilitatem aliorum: decet tamen Deum id ita velle, ceditque in laudem & honorem bonitatis ipsius, atque ad suorum attributorum manifestationem. Quo fit, ut ex sua liberalitate & munificentia propter se ipsum illa velit in vtilitatem & commodum aliorum. Licet ergo in Deo ratio attingendi per volitionem res alias a se, sit bonitas ipsius: non tamen solum suam bonitatem intendit, sed etiam commodum, atque vtilitatem aliorum. Etenim nonnullae res creatae, ex Dei intentione & volitione, fines sunt quarundam aliarum creaturarum; in quarum commodum illas alias vult, propter suam tamen bonitatem. Quibus ergo radix prima, finisque vltimus, propter quem Deus vult alia a se, sit ipsius bonitas: non tamen, cum re vnam alteri vult, nudam suam bonitatem intendit, ut agrotus in sumenda portione amara nudam sanitatem, sed simul etiam commodum & bonum rerum, quibus scilicet misericordia & magnificentia vult, procurat.

Deus quo pacto vult, et amet alia a se.

ARTICVLVS III.

Vtrum quicquid Deus vult, ex necessitate velit.

REMITTIT. Diuus Thomas distinctionem illam necessitatis, absolutae scilicet, & ex hypothesi, statuitque hanc generalem conclusionem. Deus aliquid vult necessitate absoluta: non tamen omne, quod vult, vult necessitate absoluta: quam tribus sequentibus conclusionibus explicat.

Prima est. Deus quicquid vult, ex necessitate absoluta.

Prima est. Deus necessitate absoluta suam essentiam atque bonitatem esse vult. Siue autem D. Thomas eam intelligat de necessitate quoad speciem actus, ut interpretatur Caietanus, & innuere videntur probationes D. Thomae, tum hoc loco, tum primo contra gentes cap. 80. siue etiam quoad exercitium, vera est conclusio, sufficienterque probatur rationibus quibus 1. 2. q. 10. art. 2. ostendimus voluntatem nostram necessarium, quoad exercitium actus, diligere Deum clare visum. Confirmari etiam potest, quoniam in Deo formaliter est volitio realis, ut art. 1. ostensum est: ergo necessitate absoluta ei conuenire debet: respectu igitur alicuius obiecti: at non alterius quam essentiae & bonitatis diuinae: comparatione: ergo Deus vult suam essen-

tiam & bonitatem esse necessitate absoluta, non solum quoad speciem actus, sed etiam quoad exercitium. Prima consequentia probatur, quoniam si volitio realis; quae formaliter est in Deo, necessitate absoluta ei non conueniret, potuisset absolute non esse, ac proinde esset quid distinctum ex natura rei ab essentia, quod diuinae simplicitati repugnat. Praeterea compararetur essentia cum ea, tamquam potentia cum suo actu, accidentaliterque diuinae essentiae conueniret: quae omnia cum natura diuina & perfectione eius manifeste pugnant. Secunda vero consequentia ex eo est nota, quoniam contradictionem implicat, esse rationem formalem volitionis, & nullius obiecti esse volitionem. Minor vltimus assumpta, & vltima consequentia, probatione non indigent.

Secunda conclusio ita se habet. Deus alia a se necessitate absoluta non vult. Haec est de fide, ut patet ex illo ad Ephes. 1. In quo nos sorte vocati sumus, praedestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae, & ex plerisque aliis testimoniis. Scripturae sacrae. Probat ut verum ratione, quoniam Deus vult alia a se propter suam bonitatem tamquam ob finem: sed qui vult finem non necessarium vult ea, quae sunt ad finem, nisi talia sint, ut sine illis finis esse nequeat: cum ergo essentia & bonitas diuina esse possit sine aliis, siquae secundum se perfectissima, & nulla ex aliis rebus perfectio ei accrescat: fit, ut licet Deus suam essentiam atque bonitatem necessitate absoluta velit, alia tamen a se non necessarium, sed liberè velit.

Secunda conclusio. Deus alia a se necessitate absoluta non vult.

Quo loco animaduertendum est, quamuis ea, sine quibus finis esse non potest, non soleant computari inter absolute necessaria, sed inter necessaria ex hypothesi, si finis sit futurus, idque propterea quod finis non soleat esse quid absolute necessarium in re tamen proposita, quia essentia, diuinaque bonitas, non solum necessaria est secundum se, sed etiam necessarium est a Deo volita, sane si creaturae, quae propter eam sunt volitae, tales essent, ut sine illis essentia diuina esse non posset, non solum necessitate absoluta forent, sed etiam volitae essent a Deo eadem necessitate: quemadmodum finis ipse necessarium est secundum se, & necessarium Deo volitus.

Animaduertendum est deinde, si essentia diuina esse non posset sine creaturis, tunc sane necessarium esset volita, non solum secundum se, sed etiam tamquam finis creaturarum, quae propter eam necessarium essent volitae. At quia esse potest sine illis, licet te ipsa volita sit tamquam finis creaturarum, eod quod creaturae te ipsa propter eam sunt volitae: potuit tamen esse volita secundum se absolute, ita ut neque comparatione actus voluntatis diuinae, quo est volita (comparatione cuius nec habet, nec potest habere rationem finis) neque etiam comparatione creaturarum rationem finis haberet.

Tertia conclusio est. Deus alias res a se vult necessitate non absoluta, sed ex hypothesi. Haec probatur, quoniam cum Deo omnis mutatio, vicissitudoque umbrae repugnet, utique postquam res semel sunt volitae, non possunt non esse volitae, ut q. 14. artic. 13. disp. penultima ostensum est.

Tertia conclusio. Deus alias res a se vult necessitate non absoluta, sed ex hypothesi.

Contra id quod D. Thom. in probatione secundae conclusionis affirmat, nempe ex creaturis nihil bonitatis & perfectionis Deo accrescere, possumus argumentari. Quoniam creaturae sunt volitae a Deo propter diuinam bonitatem, & comparatione eiusdem se habent ut media ad finem, ut dictum est: ergo ex illis aliqua saltem vultas, & commodum in Deum redundat. Patet consequentia, quia medium in

qua tale, nihil aliud est, quam vtile ad finem.

Confirmatur. Confirmatur, quia cum creatura non sint media necessaria ad bonitatem diuinam, si non essent vtilia, nullo modo ei vt fini deseruirent, ac proinde ad diuinam bonitatem tamquam ad finem non ordinarentur.

Pro solutione huius dubij meminisse oportet duarum aliarum acceptationū boni, quae supra q. s. explicatae sunt. Nempe boni transcendentis, quod formaliter significat entitatem perficientem id, cuius dicitur bonū, & boni vt est idem quod conueniens, quo pacto sumptū est obiectū voluntaris, formaliterque significat relationem cōuenientis. Quo pacto dicitur, non solū de bonis transcendentibus finitis, sed etiā de negationibus: natum nāque non fuisse, esset bonū ludae, vt ea ratione euaderet tot, ac tam extrema mala. Atq; hoc modo vtilitas mediorum ad fines dicitur bonitas: bonum quippe hoc modo sumptū est, quod diuiditur in vtile, delectabile, & honestum, vt ibidem explicatum est.

His ita constitutis, si argumentum propositum contendant, ex creaturis prouenire Deo aliquod bonum in priori acceptatione, quasi Deo secundum se perfectio aliqua, & cōmodum illo modo accrescat, falsum omnino ac impossibile probare contendit, vt patet. Vt tamen res hęc dilucidius intelligatur, animaduertendum est: Sicut potentia animae ordinantur ad essentiam tamquam ad finem, vt scilicet per eas essentia exercere possit operationes sibi accommodatas: non ē contrario, essentia ordinatur ad potētias: ita creaturas omnes ad essentiam & bonitatem diuinam tamquam ad finem ordinari, vt nimirum in eis diuina bonitas & sapientia, ceteraq; attributa splendeant, atque ita cedant creaturae in laudem, & gloriam Dei. Inter hęc tamen est discrimen, quōd potentia sunt perfectiones essentiae animae eidem inherentes, quibus sublati nullo modo secundum se perfecta esse poterit: eaque de causa cōmodum ex illis vtilitatemq; sibi, vel suo supposito, intrinsecam recipit. Creaturae verō non sunt formaliter in Deo, neq; Deus, qui sibi est sufficientissimus, & quicquid ab eo emanare potest, habet in se ipso altissimo eminentissimoque modo, eis indiget, quasi ex illis perfectionem aliquam, commodum, aut vtilitatem in sese recipiat. Quod enim vtilis sint, vt in eis diuina bonitas, & sapientia splendeat, non in Dei perfectionem ac bonum, sed ipsarummet cedit. Etenim vtilitas hęc ipsarum est perfectio, non Dei: decet tamen Deū ita splendere in suis creaturis, eisque tam largē communicari: licet id ipsum non facere, eū non dedecet, sed in se ipso sine creaturis, perinde ac cū creaturis, sit sufficientissimus, & perfectissimus. Quare cum fecerimus quae

Creaturae ad finem boni Dei, quasi perfectionem illius augent

Quaeque bona opera facimus, vt serui inuoluntati sumus.

A lendi media propter finem, in ipso tamen medio requiritur sua quoque bonitas, hoc est, vtilitas, atque accommodatio ad finem, vt sit volitū propter finem. Quare vtilitas medij est etiam suo modo ratio, quōd terminet volitionem, qua est volitū propter finem. Porro bonitas, hoc est, ratio conuenientis, quae cernitur in creaturis comparatione Dei, non solū non est perfectio Dei, sed neque tanta bonitas, quae aut necessitatem volendi eam afferat Deo, aut indecentiam, si nullas velit esse creaturas.

B Ad argumentum ergo propositū, si quod primo loco dictum est intendat, concessio antecedente, neganda est consequentia. Ad probationē dicendum est, vtilitatem medij esse quidem bonitatem ipsiusmet medij, iuxta posteriorem acceptationem boni, quam habet cōparatione finis: attamen neque esse bonitatem ipsius finis, neque in cōmodum & perfectionem aliquā finis cedere, quādo finis ipse iam secundum se ipsum omni ex parte perfectus existat, vt cernitur in re, de qua disputamus: quin potius deseruire tunc medium, vt in eo splendeat bonitas & perfectio, quā finis ipse habet iam in se ipso, esse cōmodū & perfectionem ipsius medij, hoc est, creaturarū omnium, in quibus attributa Dei splendent, vt explicatū est: quod cedit vltterius in cōmodum creaturarū mente praeditarū, quae inde Deum, attributaque illius agnoscūt, atque inde in laudem & honorem Dei excitantur. Dixi, vtilitatem medij non cedere in commodum & perfectionē aliquam finis, quando iam finis secundum se ipsum omni ex parte perfectus existit: quoniam si vtilitas medij sit, vel vt finis actu existat: quo pacto vtilitas portionis ordinatur ad efficiendam sanitatem: vel vt finis iam existens, aliquid perfectionis vltterius acquirat: quo pacto potentia animae ordinantur vt anima, eiuſve suppositum, per eas consequatur perfectionem suarum operationum: tunc vtilitas medij cedit in commodum & perfectionem finis, quam per illud medium consequitur.

Solutio obiectio.

C **D** Ad confirmationem dicendum est, creaturas habere quidem vtilitatem explicatam comparatione finis vltimi, bonitatisque diuinae: non tamen, quae in commodum & perfectionem aliquam diuinam bonitatis cedat, vt dictum est. Obiectis nihilominus, Deus de iustitia iustorum, & conuersione impiorum gaudet, iuxta illud Proverb. 8. *Deliciae meae esse cum filiis hominum*: quod intelligitur de habitatione per gratiam, & dona hominibus diuinitus infusa: ergo ex iustificatione nostra, quam propter suam bonitatem efficit Deus, aduenit Deo aliquod gaudium, quo, tamquam actione sibi interna, formaliter gaudere dicitur, ac proinde aliqua perfectio Deo accrescit.

Satisfit confirmations.

Alia obiectio.

E Ad hoc tamen argumentum, concessio antecedente, neganda est consequentia. Vt enim velle creaturas, nullam perfectionem addit supra actum, quo Deus se ipsum vult esse, ac diligenti gaudium de bono nostro nullam dicit perfectionem supra gaudium Dei de se ipso, sed solū superaddit respectū rationis ad bonum nostrum. Neque respectus ille aduenit Deo ex tempore: ex aeternitate enim gaudet de bono nostro, quod prauidet futurum in tempore.

Solutio.

F Quōd si obiectis rursus, si Deus nōd voluisset alia à se in eo nec fuisset misericordia, nec liberalitas, nec magnificentia: quae tamen diuinae sunt perfectiones simpliciter: ergo ex volitione aliarum rerum aliqua perfectio resultauit in Deo. Neganda erit maior propositio: cū enim Deus per essentiam

Argumentū aliud.

Diluitur. Magnificen-

Molina in D. T. bon.

ita & liberalitas diuina non pidentur in creaturis.

fit misericors, & magnificus, imò fit ipsa misericordia, & magnificentia, esto actus voluntatis diuinae nullum respectum haberet ad creaturas, quo vellent eis bona impertiri, leuareque à miseria, esset per essentiam suam misericors & magnificus ex se & suapte natura. Nos verò, quibus eiusmodi perfectiones ac virtutes non conueniunt per essentiam, nisi actum earum eliciamus, eiusmodi virtutibus & perfectionibus careamus necesse est.

Circa responsionem ad quartum & quintum nonnulla animaduertenda sunt. Primum est, voluntatem diuinam esse causam necessariam, quia necessarium existit: non verò quòd necessario quicquam efficiat. Est enim causa libera, meliusque ita appellatur, quam causa contingens, vt q. 14. art. 13. disp. 10. dictum est.

Secundum est, in voluntate diuina non esse potentiam, vt ita dicam, ad aliquid reale in se habendum, quo efficere, aut non efficere velit res ad extra, sed esse potentiam actualem ad liberè efficiendum, aut non efficiendum quicquid vult: velleque efficere, aut velle non efficere, nihil addere supra actum volendi, quo vult suam essentiam esse, & quo seipsum diligit, nisi respectum rationis, vt dictum est.

Tertium est, causam liberam non indigere aliquo, quo in alteram partem contradictionis determinetur, sed per se ipsam sese determinare posse. Libertas namque in eo est posita, quòd causa ipsa libera pro sua innata libertate, in quam partem voluerit se inflectat. Quòd si causa libera secunda, seu creata sit, determinat se ad volendum, vel nolendum, producendo in se ipsa ex actibus, ad quos secundum se est in potentia, cum quem mauult elicere: Si verò sit causa prima, sine productione alicuius actus, ad quem sit in potentia, per actum tamen, quo se naturaliter diligit, & qui est idem cum diuina essentia, determinat se ad volendum, aut nolendum, superueniente solo respectu rationis cõparatione obiecti, quod volitum, aut nolitum est, vt saepe diximus.

Circa responsionem ad sextum animaduertendum est, Deum se omnino necessariò, cum naturas omnium rerum, quae quacumque ratione esse possunt, tum complexiones earum necessarias tum etiam quòd singula contingentes indifferenter esse & non esse possunt, quòd necessarium in idem est, tum denique complexiones omnes contingentes secundum esse futurum, sub conditione tamen & hypothese, quòd hos vel illos ordines rerum velit condere. Exceptis tamen complexionibus, quae à libero arbitrio creato pendunt: has enim licet non liberè, sed necessitate naturae sciat etiam illo modo, ex altissimo modo, quo in se ipso liberum arbitrium creatum comprehendit, si tamen contrario modo, vt possunt, essent futurae, eadem necessitate cognosceret etiam eas ita futuras esse, & ob id non necessariò omnino nouit illas esse illo modo futuras, cum poterit aliud scire: tamen si non liberè sciuerit illas esse futuras. Complexiones verò contingentes, futuras esse absolute hoc vel illo modo, nouit liberè post liberam determinationem voluntatis, quae statuit creare eum ordinem rerum, quem creare constituit. Haec omnia ostensa sunt q. 14. art. 13.

Causa libera qua ratione seipsa determinat.

Cur Deus multa necessaria sciat, quae non necessaria sunt esse.

Ratio autem quare sciat necessariò ea omnia, quae numerata sunt, non verò velit res necessariò, haec est. Quoniam cognoscit illa omnia, tum quatenus sunt in ipso eminenter, tum quatenus per suam omnipotentiam esse possunt, vel certe quatenus ex illimitata perfectione sui intellectus in seipso comprehendit, in quam partem arbitrium creatum se

A inflectit: non est autem in eius potestate, vt res non sint in ipso eminenter, vel vt omnipotentia ipsius esse non possint, vel denique vt infinita atque illimitata perfectione sui intellectus non comprehendat illo modo liberum arbitrium creatum: & ideo necessariò scit ea omnia. Quoniam verò voluntas diuina, liberè volendo, aut nolendo res, causa est vt sint, vel non sint, fit, vt non necessariò eas velit, sed liberè & consequenter, vt non necessariò sciat esse absolute futuras.

ARTICVLVS IV.

Vtrum voluntas Dei sit causa rerum.

DISPVATIO I.

Conclusio Diui Thomae est. Deus causa rerum efficiens est per suam voluntatem: non tamen ex necessitate naturae.

Notat verò Caietanus hoc loco, Ferraricus 2. contra gentes capit. 23. duobus modis posse intelligi agens aliquod agere ex necessitate naturae: Vno, ita vt agere ex necessitate naturae idem sit, quod agere non per cognitionem & voluntatem, sed per aliquod aliud principium. Altero, vt sit idem, quod agere non liberè, siue actio fiat per voluntatem & cognitionem, siue non item.

Licet autem Deus neutro modo agat ex necessitate: quandoquidem agit per intellectum & voluntatem ac liberè: affirmant tamen hi Doctores, D. Thomam tam hoc loco, quam lib. 2. contra gentes cap. 23. voluisse, Deum non agere ex necessitate naturae, solum primo modo: ita vt conclusione proposita solum asserere intendat, Deum agere per voluntatem prauiam cognitionem intellectus, nihil interim curando, vtrum agat liberè, nec ne: Neque enim rationes D. Th. hoc loco, praesertim 1. & 3. aliud probat. Ex decisione tamen praecedentis articuli, vna cum decisione huius habetur, Deum agere non ex necessitate naturae, etiam secundo modo, ad est agere liberè. Cum enim articulo praecedente ostensum sit, Deum non necessariò, sed liberè velle alia à se, sanè si eorum est causa per voluntatem, hoc est, quia vult ea esse, vt in hoc articulo ostenditur, erit causa liberè res efficiens.

Quicquid tamen dicendum sit de mente Diui Thomae, de fide est, Deum causam esse, non solum per suam voluntatem, sed etiam liberè res omnes efficientem, vt patet ex illo Psal. 134. Omnia quaecumque voluit Dominus fecit in caelo, & in terra. Ad Ephesios 1. In quo sorte vocati sumus, praedestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae. Sapient. 11. Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses. Psalm. 148. Ipse mandauit, & creata sunt: creata autem sunt in tempore, vt constat ex illo Genes. 1. In principio creauit Deus caelum & terram: ergo mandauit liberè: si namque imperium esset naturale, ex aeternitate praecessisset rerum creatio. Mitto pleraque alia Scripturae testimonia, idem rationibus naturalibus aperte demonstrauimus supra q. 2. art. 3. tum ratione 2. & 4. quibus ostendimus Deum esse, tum vel maxime in his, quae post rationem quartam eo loco subieciimus.

Illud admonere, ex eo precise quòd natura agat propter finem, rectè colligi, Deum agere per intellectum & voluntatem: at nisi simul expendantur ea quae nos loco citato expendimus, non aptè colligetur inde, Deum agere liberè. Etenim si per impossibile ageret per intellectum & voluntatem, non tamen liberè,

Deus agit per voluntatem & liberè.

As ex illis quae natura agat propter finem, ab illis colligatur Deum agere liberè.

liberè, id posset esse satis, ut ex ipsius directione natura ageret propter finem: necessariò tamen à prima causa intentum, dum necessitate naturæ per intellectum & voluntatem rebus esse conferret.

DISPUTATIO II.

Crediderint Aristoteles Deum agere ex necessitate naturæ, an potius liberè.

Quicquid Caietanus in illa sua quaestione de infinitate Dei dixerit, dicendum est cum Scoto in 1. d. 8. q. 5. Marfilio in 1. q. 42. & 44. Ferraricensi 2. contra gentes c. 23. Ochamo & Gabriele in 1. d. 43. Gregorio d. 42. Dominico à Soto 8. Physicorum q. 1. & cum plerisque aliis, Aristotelem arbitrari fuisse Deum agere ex necessitate naturæ, & non liberè, idemque cum Aristotele affirmasse Commentatorem 8. Physicorum libro. Credidit quidem Aristoteles Deum agere per intellectum & voluntatem: quandoquidem 1. Physicorum ostendit, naturam agere propter finem ex directione primæ causæ: quod non esset, nisi arbitraretur Deum autorem esse naturæ per intellectum & voluntatem: attamen existimavit non agere liberè per voluntatem, sed ex necessitate naturæ. Potissima ratio, qua uterque videtur motus, adducta atque dissoluta fuit q. 9. art. 1. Intellegere enim non valuerunt, quomodo Deus per se solum producere aliquid de nouo inceperit sine mutatione aliqua in ipso facta, saltè per voluntatem.

Deum agere ex necessitate naturæ Aristoteles non ait.

Quòd autem mens Aristotelis fuerit Deum agere ex necessitate naturæ, ex eo facile patet: quod cum assererit, mundum habere esse à Deo (sine nouitate tamen essendi) si credidisset Deum agere liberè, utique neque asseruisset, neque putasset se demonstrasse, mundum & generationes rerum fuisse ex æternitate: quippe cum vtrumque pendat ex libera voluntate Dei: qua de causâ facile cognouisset, non posse rationibus naturalibus id probari, quod sufficienter se demonstrasse putauit. Quòd autem asseruerit, mundum sine nouitate essendi habuisse esse à Deo manifestum est. Primò, quoniam aliàs, neque asseruisset naturam agere propter finem, neque 11. Metaphy. Deum finem mundi vniuersi constituisse, neque 8. Physicorum, & 2. Metaph. affirmasset æternorum esse causam æternam, neque 1. de celo c. 9. docuisset, à Deo pendere vitam, & esse aliorum tanquam à fonte vnde esse deriuatur, aliis quidem exactius & perfectius, aliis verò obscurius, & minus perfectum. Secundò, quoniam 8. Physic. textu 52. & 53. Ex eo, quod primum mouens omni profus mutatione careat, ac proinde semper in se ipso sit in eadem dispositione, colligit mundum semper emanare ab eo eodem modo, Deumque semper mouere eodem modo cælum, ac proinde tam mundum, quam motum cæli, fuisse ex æternitate, diuersitatemque, quam in his rebus inferioribus cernimus, provenire ex dissimilitudine, ac diuersitate partium orbium cælestium, qua diuersimodè alio atque alio modo influunt, & applicantur per motum, ut ibidem suis explicauimus. Multa alia reperies in Aristotelis doctrina, que testantur eum existimasse Deum agere ex necessitate naturæ, neque posse producere aliquid de nouo, nisi interuentu causarum secundarum. Quòd si Aristoteles credidit humanum animum à solo Deo produci, non putauit posse ab eo produci, nisi in materiam ritè dispositam: quare cum ex tempore interuentu causarum secundarum disponatur, ex tempore etiam credidit produci à Deo agente ex necessitate naturæ, idque propter

Anima vniuersalis produci ex se. pro à Deo, & Deo agente necessario quando in Aristoteles non sentiat.

Molina in D. Thom.

A dependentiam productionis illius à materia, quæ ex tempore disponi solet.

Potissimum argumentum quod contra hanc nostram sententiam confici potest, illud est. Quod Arist. 8. Physic. cap. ultimo ostendit Deum esse infinitæ potentia, & ob id esse expertem magnitudinis: si autem simul crederet agere ex necessitate naturæ, censeret mouere primum mobile in non tempore: quippe cum virtus infinita agens ex necessitate naturæ, cum agat totum quod potest, necessariò moueat in non tempore.

Argum.

B Ad hoc tamen argumentum dicendum est, in primis non satis constare quid sibi voluerit eo loco Aristoteles, cum tam infirmam rationem attulerit ad probandum Deum esse potentia infinitæ. Deinde dicendum, nullum esse absurdum concedere, Aristotelem non attendisse ad absurdum illud, quod ex vtraque assertionem sequebatur, in quarum tamen altera turpiter errauit.

Dissoluitur.

Illud verò animaduertendum est, contradictionem apertam inuolueret, Deum esse non solum infinitæ potentia, sed etiam eo modo omnipotentem, quo eum omnipotentem esse demonstrauimus q. 2. art. 3. in iis, quæ post quartam rationem adieciimus, quo item eum omnipotentem esse affirmat fides Catholica, & agere ex necessitate naturæ. Inde enim sequeretur producere infinitum, atque infinita: efficeret enim in quocumque instanti, tum quantam magnitudinem singulorum indiuiduorum corporis, tum quantam multitudinem rerum corporearum & spiritualium ex sua omnipotentia posset efficere: talis autem magnitudo, & multitudo esset infinita: si namque esset finita, adhuc in eodem instanti posset efficere maiorem, cum possit syncategorematicè, ut vocant, producere infinitam, ac proinde non efficeret quãtã magnitudinem ac multitudinem posset: ac efficeret infinitam magnitudinem, multitudinemve rerum, contradictionem implicat, vt 3. Physicorum ostendimus. Præterea diuideret continuum in omnem suam partem, quod ibidem ostendimus contradictionem implicare. Consecutio probatur, quoniam in quouis temporis puncto efficeret omnes diuisiones in continuo, quas in eo temporis puncto posset efficere, at, infra omnes, non efficeret omnes, quas potest facere, quia datis quibuscumque infra omnes, adhuc posset plures efficere. Præterea esset motus in rerum natura, quandoquidem id contradictionem non implicat, & simul nullus esset motus, eò quòd Deus agens ex necessitate naturæ applicaret suam infinitam potentiam ad mouendum quoduis mobile quocumque motu posset moueri, ac proinde mutaret illud in non tempore. Denique conseruaret res in eodem instanti, & eas in nihilum redigeret, cum neutrum seorsim repugnaret, ac proinde res essent & non essent, quod contradictionem implicat. Contradictio ergo est manifesta, Deum esse tantæ potentia, quantæ re vera est, ac fides Catholica docet, & agere ex necessitate naturæ.

Dei esse omnipotentem, & ex necessitate naturæ agere potest.

C Illud verò animaduertendum est, contradictionem apertam inuolueret, Deum esse non solum infinitæ potentia, sed etiam eo modo omnipotentem, quo eum omnipotentem esse demonstrauimus q. 2. art. 3. in iis, quæ post quartam rationem adieciimus, quo item eum omnipotentem esse affirmat fides Catholica, & agere ex necessitate naturæ. Inde enim sequeretur producere infinitum, atque infinita: efficeret enim in quocumque instanti, tum quantam magnitudinem singulorum indiuiduorum corporis, tum quantam multitudinem rerum corporearum & spiritualium ex sua omnipotentia posset efficere: talis autem magnitudo, & multitudo esset infinita: si namque esset finita, adhuc in eodem instanti posset efficere maiorem, cum possit syncategorematicè, ut vocant, producere infinitam, ac proinde non efficeret quãtã magnitudinem ac multitudinem posset: ac efficeret infinitam magnitudinem, multitudinemve rerum, contradictionem implicat, vt 3. Physicorum ostendimus. Præterea diuideret continuum in omnem suam partem, quod ibidem ostendimus contradictionem implicare. Consecutio probatur, quoniam in quouis temporis puncto efficeret omnes diuisiones in continuo, quas in eo temporis puncto posset efficere, at, infra omnes, non efficeret omnes, quas potest facere, quia datis quibuscumque infra omnes, adhuc posset plures efficere. Præterea esset motus in rerum natura, quandoquidem id contradictionem non implicat, & simul nullus esset motus, eò quòd Deus agens ex necessitate naturæ applicaret suam infinitam potentiam ad mouendum quoduis mobile quocumque motu posset moueri, ac proinde mutaret illud in non tempore. Denique conseruaret res in eodem instanti, & eas in nihilum redigeret, cum neutrum seorsim repugnaret, ac proinde res essent & non essent, quod contradictionem implicat. Contradictio ergo est manifesta, Deum esse tantæ potentia, quantæ re vera est, ac fides Catholica docet, & agere ex necessitate naturæ.

D Illud verò animaduertendum est, contradictionem apertam inuolueret, Deum esse non solum infinitæ potentia, sed etiam eo modo omnipotentem, quo eum omnipotentem esse demonstrauimus q. 2. art. 3. in iis, quæ post quartam rationem adieciimus, quo item eum omnipotentem esse affirmat fides Catholica, & agere ex necessitate naturæ. Inde enim sequeretur producere infinitum, atque infinita: efficeret enim in quocumque instanti, tum quantam magnitudinem singulorum indiuiduorum corporis, tum quantam multitudinem rerum corporearum & spiritualium ex sua omnipotentia posset efficere: talis autem magnitudo, & multitudo esset infinita: si namque esset finita, adhuc in eodem instanti posset efficere maiorem, cum possit syncategorematicè, ut vocant, producere infinitam, ac proinde non efficeret quãtã magnitudinem ac multitudinem posset: ac efficeret infinitam magnitudinem, multitudinemve rerum, contradictionem implicat, vt 3. Physicorum ostendimus. Præterea diuideret continuum in omnem suam partem, quod ibidem ostendimus contradictionem implicare. Consecutio probatur, quoniam in quouis temporis puncto efficeret omnes diuisiones in continuo, quas in eo temporis puncto posset efficere, at, infra omnes, non efficeret omnes, quas potest facere, quia datis quibuscumque infra omnes, adhuc posset plures efficere. Præterea esset motus in rerum natura, quandoquidem id contradictionem non implicat, & simul nullus esset motus, eò quòd Deus agens ex necessitate naturæ applicaret suam infinitam potentiam ad mouendum quoduis mobile quocumque motu posset moueri, ac proinde mutaret illud in non tempore. Denique conseruaret res in eodem instanti, & eas in nihilum redigeret, cum neutrum seorsim repugnaret, ac proinde res essent & non essent, quod contradictionem implicat. Contradictio ergo est manifesta, Deum esse tantæ potentia, quantæ re vera est, ac fides Catholica docet, & agere ex necessitate naturæ.

E Illud verò animaduertendum est, contradictionem apertam inuolueret, Deum esse non solum infinitæ potentia, sed etiam eo modo omnipotentem, quo eum omnipotentem esse demonstrauimus q. 2. art. 3. in iis, quæ post quartam rationem adieciimus, quo item eum omnipotentem esse affirmat fides Catholica, & agere ex necessitate naturæ. Inde enim sequeretur producere infinitum, atque infinita: efficeret enim in quocumque instanti, tum quantam magnitudinem singulorum indiuiduorum corporis, tum quantam multitudinem rerum corporearum & spiritualium ex sua omnipotentia posset efficere: talis autem magnitudo, & multitudo esset infinita: si namque esset finita, adhuc in eodem instanti posset efficere maiorem, cum possit syncategorematicè, ut vocant, producere infinitam, ac proinde non efficeret quãtã magnitudinem ac multitudinem posset: ac efficeret infinitam magnitudinem, multitudinemve rerum, contradictionem implicat, vt 3. Physicorum ostendimus. Præterea diuideret continuum in omnem suam partem, quod ibidem ostendimus contradictionem implicare. Consecutio probatur, quoniam in quouis temporis puncto efficeret omnes diuisiones in continuo, quas in eo temporis puncto posset efficere, at, infra omnes, non efficeret omnes, quas potest facere, quia datis quibuscumque infra omnes, adhuc posset plures efficere. Præterea esset motus in rerum natura, quandoquidem id contradictionem non implicat, & simul nullus esset motus, eò quòd Deus agens ex necessitate naturæ applicaret suam infinitam potentiam ad mouendum quoduis mobile quocumque motu posset moueri, ac proinde mutaret illud in non tempore. Denique conseruaret res in eodem instanti, & eas in nihilum redigeret, cum neutrum seorsim repugnaret, ac proinde res essent & non essent, quod contradictionem implicat. Contradictio ergo est manifesta, Deum esse tantæ potentia, quantæ re vera est, ac fides Catholica docet, & agere ex necessitate naturæ.

F Illud verò animaduertendum est, contradictionem apertam inuolueret, Deum esse non solum infinitæ potentia, sed etiam eo modo omnipotentem, quo eum omnipotentem esse demonstrauimus q. 2. art. 3. in iis, quæ post quartam rationem adieciimus, quo item eum omnipotentem esse affirmat fides Catholica, & agere ex necessitate naturæ. Inde enim sequeretur producere infinitum, atque infinita: efficeret enim in quocumque instanti, tum quantam magnitudinem singulorum indiuiduorum corporis, tum quantam multitudinem rerum corporearum & spiritualium ex sua omnipotentia posset efficere: talis autem magnitudo, & multitudo esset infinita: si namque esset finita, adhuc in eodem instanti posset efficere maiorem, cum possit syncategorematicè, ut vocant, producere infinitam, ac proinde non efficeret quãtã magnitudinem ac multitudinem posset: ac efficeret infinitam magnitudinem, multitudinemve rerum, contradictionem implicat, vt 3. Physicorum ostendimus. Præterea diuideret continuum in omnem suam partem, quod ibidem ostendimus contradictionem implicare. Consecutio probatur, quoniam in quouis temporis puncto efficeret omnes diuisiones in continuo, quas in eo temporis puncto posset efficere, at, infra omnes, non efficeret omnes, quas potest facere, quia datis quibuscumque infra omnes, adhuc posset plures efficere. Præterea esset motus in rerum natura, quandoquidem id contradictionem non implicat, & simul nullus esset motus, eò quòd Deus agens ex necessitate naturæ applicaret suam infinitam potentiam ad mouendum quoduis mobile quocumque motu posset moueri, ac proinde mutaret illud in non tempore. Denique conseruaret res in eodem instanti, & eas in nihilum redigeret, cum neutrum seorsim repugnaret, ac proinde res essent & non essent, quod contradictionem implicat. Contradictio ergo est manifesta, Deum esse tantæ potentia, quantæ re vera est, ac fides Catholica docet, & agere ex necessitate naturæ.

ARTICVLVS V.

Vtrum voluntatis diuina causa designari possit.

IN quaestione proposta sermo est, tum de acta voluntatis diuina, ut terminatur ad obiecta volita, tum de causâ propriè sumpta. Diuina namque voluntatis, licet nulla omnino designari causâ possit: eò quòd nullius comparatione

Voluntatis diuina causa esse nequit, ratio tamen potest.

tione subire possit rationem effectus: potest tamen A ratio aliqua notari. Etenim nostro intelligendi more, ratio à priori, quòd Deus velit, est quia est intelligens. Ipsi etiam bonitas, ratio est, quòd voluerit esse creaturas, & tam copiosè se illis communicauerit.

Conclusio.

Conclusio Diui Thomæ est. Voluntatis diuinæ nulla datur causa. Hæc est certissima. Cùm autem Deus creaturas velit propter se tamquam ob finem, atque volitio finis soleat esse causa volitionis eorum, quæ sunt ad finem, probat D. Thomas id in Deo non cerni. Quoniam etsi quando finis, & ea quæ sunt ad finem, sunt volita distinctis actibus, volitio finis sit causa volitionis eorum, quæ ad finem ordinantur, non tamen, quando eodem profus actu sunt volita: quippe cùm idem non possit esse causa sui ipsius: cùm ergo Deus, sicut eodem actu intueret in sua essentia, principia & conclusiones, ita eodem actu velit suam bonitatem, & omnia quæ propter eam vult, fit, ut in Deo volitio finis non sit causa volitionis eorum, quæ ad finem diriguntur. Quæ circa hanc rationem disputari poterant 1. 2. quæst. 8. art. 3. explicata sunt.

Cæterum animaduertendum est, Quamuis actus, quo Deus vult creaturas esse, nulla detur causa, actum tamen ipsum non tollere, quin ipsæ creatura volitæ causas alias proprias habeant. Etenim, quòd Deus velit ut sit ea planta, quæ hodie interuentu causarum secundarum producit, neque excludit hominem, in cuius gratiam producit, esse causam finalem illius: quoniam potius quia à Deo in eum finem est volita, habet homo, ut sit causa finalis eiusdem, neque item tollit, quin planta, à qua decisum est semen, ex quo hæc alia generatur, virtusque femini impressa, simul cum orbibus cælestibus causa sit effectrices illius: aut quin materia simul cum dispositionibus ad formam, quæ introducit accommodatis, sit causa materialis, & forma ipsa sit causa formalis, à quibus omnibus planta, quæ producit, ita pendet, ut, quauis earum sublata, numquam produceretur.

Voluntas an sit rationis congrua, & de expensidum.

Porro ex huiusmodi causis expendi debet, vtrū voluntas Dei, ut & quæuis alia, sit rationabilis. Etenim voluntas, quæ ad debitum finem, & per convenientiam media aliquid vult, verè iudicatur rationabilis, quæ verò aliter se habet iudicatur irrationabilis. Quare cùm in iis, quæ diuina voluntate sunt volita, accommodatissimus ordo mediatorum, causarumque ad suos fines reperitur, fit, ut voluntas diuina sit maximè rationabilis.

Rerum quas Deus vult, eū reddatur causa, quæ propositiones sint vera.

Ex dictis ergo manifestum est, propositiones, quæ vel solam denotant habitudinem mediæ & finis inter res à Deo volitas, vel eas habere huiusmodi habitudinem ex volitione Dei, atque adeo ut Dei volitionem terminant, concedendas esse: eas verò quæ causam volitionis diuinæ innuunt, negandas esse, dubias autem distinguendas. Quare hæc sunt concedenda, volitorum à Deo vnum est propter aliud, Deus vult vnum esse propter aliud, ut plantam propter hominem, Deus vult vnum propter aliud, id est, vult ut sit propter aliud. Hæc etiam potest concedi, hoc est volitum à Deo propter illud, si sit sensus, terminat volitionem diuinam gratia illius alterius tamquam finis ex ipsa volitione ac ordinatione diuina. Hæc verò, Deus vult plantam esse, quia vult hominem esse, non erit concedenda, quia innuit vnam volitionem esse causam alterius, quod est falsum: cùm Deus eadem simplicissima volitione, quæ nullam habet causam, velit vtrumque, sicut neque illa alia, hoc est volitum à Deo propter illud, erit concedenda, si eundem sensum efficiat: in eoque negatur à D. Thoma

hoc loco. Quòd si aliqua earum in aliquo graui autore reperitur, piè erit exponenda, ut significetur finalis causa rei volitæ, à Deo propter aliam, non verò volitionis, quæ ut sit propter aliam, est volita.

ARTICVLVS VI.

De variis expositionibus illius testimonij 1. ad Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri.

DISPUTATIO I.

ANTEQUAM examinemus quæstionem à D. Thoma hoc loco propositam, operæ pretium erit expendamus Doctorum interpretationes circa propositum Pauli testimonium: de qua re agit D. Thomas in responsione ad primum huius articuli.

Prima est Augustini epistola 107. ad Vitalem, in Enchiridio cap. 103. de prædestinatione sanctorum cap. 8. & Hypognoft. lib. 6. sub finem, quam amplectitur Anselmus in eundem locum Pauli. Credit enim Augustinus iis in locis, testimonium illud non esse intelligendum vniuersum de omnibus hominibus, sed de iis tantum, qui saluantur: eo loquendi modo quo, ut de prædestinat. sanctorum cap. 8. ait: quando vnus tantum magister docet pueros in aliqua ciuitate, dicere consueuimus, talem magistrum docere omnes pueros eiusdem ciuitatis: neque enim significare volumus, eum docere omnes vniuersum pueros illius ciuitatis, cum sint multi, qui à nemine doceantur: sed docere omnes, quæ in illa ciuitate docentur, per constructionem, aut distributionem quam appellant accommodam. Eodem modo ait Augustinus in Enchiridio intelligi illud Ioan. 1. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: cum etenim multi sint, qui non illuminantur, sensus est, Christum illuminare omni, qui illuminatur, ita ut nullus, nisi ab eo, illuminetur: atque eodem modo intelliguntur quædam alia loca Scripturæ.

Secunda est eiusdem Augustini in Enchiri. cap. Secunda ex-citato, & de correptione & gratia cap. 14. quòd eo in loco distributio fiat, non pro singulis generum, quæ si Deus velit omnes homines cuiusque status saluos fieri, sed pro generibus singulorum, ita ut sit sensus, cuiusque status vult aliquos saluos fieri. Eodem modo exponit Augustinus illud Matth. 23. & Luca 11. Decimatis mentan & rutam & omne oliu, id est, quamlibet oleis speciem.

Tertia est eiusdem etiam Augustini de correptione & gratia cap. 15. ut sit sensus, Vult omnes homines saluos fieri, id est, facit nos velle omnes homines saluos fieri, iuxta illud ad Roman. 5. Misit Spiritum Filij sui clamantem, Abba Pater, id est, clamare nos facientem, Abba Pater. Interim namque dum nobis non constat, quosnam Deus velit saluos fieri, istum, sanctum, gratumque Deo est, ut ab eo omnibus proximis postulemus salutem, illamque eis pro nostra virili parte curemus: quare desiderium hoc atque petitio à Deo est.

Quarta est D. Thomæ, & Caietani in eundem locum Pauli, Marfilij i. q. 45. art. 1. & quorundam aliorum, asserentium, locum illum intelligendum esse, non de voluntate beneplaciti, hoc est, quæ formaliter sit in Deo: hanc enim affirmant semper impleri, sed de voluntate signi, quæ Deus proponit omnibus hominibus præcepta salutis, doctrinamque, Euangelij, qui tamè in culpa sunt, quòd ad agnitionem veritatis venire nolint, nec salui esse. Porro voluntas signi non est formaliter in Deo, sed est effectus Dei, nepe promulgatio legis, & Euangelij, redemptio generis humani facta per Christum, &c. Eiusmodi autem effectus

Tertia

Quarta expositio ex D. Thoma.

effectus dicuntur metaphoricè voluntas Dei, quatenus iudicia quadam sunt, Deo futurum esse grati, non solum si omnes salui fiant, sed etiam si singuli pro omni salute preces fundant. Eo autè pacto eiusmodi effectus metaphoricè dicuntur voluntas Dei, quo testamentum, quia testatoris voluntatem exprimit, voluntas illius appellari consuevit.

Voluntas si-
qui an ali-
qua volitio-
ne, salte-
conditionatam
significet in
Deo.

Est verò mihi non leue dubium, vtrum ex horum autorum sententia voluntas signi aliquam volitionem, saltem conditionatam, quæ formaliter sit in Deo, per quam re ipsa velit omnes homines saluos fieri, significet, an verò quemadmodum punitio, voluntatæ diuina puniendi peccatores, dicuntur metaphoricè ira, quatenus Deus talem effectum exhibet, qualem homo iratus consuevit facere, cum tamen nihil sit in Deo, quod formaliter habeat rationem iræ, ita in Deo non sit alia volitio, qua peccatores omnes velit saluos fieri, quam volitio, qua exhibere vult signa, quæ re ipsa exhibet, quæ proinde volitio comparatione signorum sit voluntas beneplaciti & efficax: signa verò ipsa externa, tum volitio Dei interna, dicantur metaphoricè voluntas, vt omnes homines salui fiant, quatenus Deus talia signa voluntate efficaci exhibet, qualia exhiberet is, qui sub conditione, si per homines non staret, vellet omnes homines saluos fieri, cum tamen nulla volitio, etiam conditionata, sit in Deo, qua velit omnes homines saluos fieri. Certè D. Thomas loco citato, hoc aperte innuere videtur. Nam primò exponit locum illum de sola voluntate signi, quasi in Deo nulla sit voluntas beneplaciti, qua velit omnes homines saluos fieri: deinde exponit eundem locum quatuor modis de voluntate beneplaciti, tres priores paulò ante ex Augustino allati sunt, quartum verò addit, quòd intelligatur de voluntate antecedente, seu conditionata, si per homines non steterit, vt mox dicemus, quam voluntatem sine dubio comprehendit sub voluntate beneplaciti. Nisi fortè dicamus D. Thomam eo loco per eam signi voluntatem intendisse significare voluntatem conditionatam in Deo existentem, qua velit omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, vt inferius ad finem artic. 11. exponimus D. Thomam: dicamùs que D. Thomam eo in loco sumpsisse voluntatem beneplaciti latè, vt distinguitur contra voluntatem signi.

Satis &
Ocham
innuunt.

A sententia relata, meo iudicio, parum aut nihil discrepant Scorus & Ochamus in 1. d. 46. & quidam alij, qui omninò negant villam in Deo voluntatem beneplaciti reperiri, quæ non impletur, ac proinde nec eam, qua velit omnes vniuersum homines saluos fieri, neque item volunt concedere in Deo voluntatem conditionalem. Quare licet dicant Deum voluntate antecedente velle omnes homines saluos fieri, non verò voluntate consequente: nomine tamen voluntatis antecedentis intelligunt voluntatem efficacem, qua omnibus vniuersum conferre voluit, réque ipsa conferre dona naturalia, leges rectas, & auxilia sufficientia ad salutem, qua ratione dici potest velle ex parte sua omnes homines saluos fieri. Itaque voluntatem illam efficacem: quatenus est quorundam antecedentium, quæ ad salutem conducunt, non tamen sunt satis, nisi cooperetur liberum arbitrium, Deo præstò existente ad adiudandum, appellant voluntatem antecedentem, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, quantum est ex se: non verò quasi in Deo sit aliqua volitio, qua sub conditione vellet omnes vniuersum fieri saluos. Meritò ergo Marfilus loco citato voluntatem, de qua hi Doctores loquuntur, non esse aliam à voluntate signi affirmavit.

Voluntas an-
tecedens &

Postremà expositio eiusdem loci est Damasceni

A 2. lib. fidei Orthodoxæ cap. 29. quo loco de diuina prouidentia disputans docet. Inter ea quæ sub diuina voluntate ac voluntatem cadunt, ea, quæ à libero arbitrio creato minime pendent, sola diuina prouidentia, ac voluntate gubernari, ac proinde quæcumque eorum eueniunt, à Deo esse volita absoluta voluntate, qua, quæcumque voluit, fecit in cælo, & in terra. Vnde ait: *Deus igitur est qui est finis, & prouisor, & factus eius virum, & contentina, & prouisor, bona ipsius voluntas est. Omnia etenim quæcumque voluit Deus fecit, & in cælo, & in terra, & voluntati eius nullus resistit. Voluit cuncta fieri, & facta sunt, vult consistere mundum, & consistit. Et omnia, quæcumque vult, potest, atque sunt. Quibusdam verò interlectis addit. Omnia dico prouidentia opera, quæ non in nobis sunt (id est, quæ non à nostra pendent potestate) ea enim, quæ in nobis sunt, non prouidentia solum sunt, sed libera potestatis nostra & arbitrij. Prouidentia verò, hæc quidem secundum acceptionem (hoc est, bona quæ à libero arbitrio nostro pendent) hæc autem secundum permissionem, nempe malitiam culpæ, quàm afflictionis, ignominie, & pænæ, quæ interdum per liberum nostrum arbitrium, interdum per alienum Deum sua prouidentia ob varios fines optimos nobis permittit, vt latè exponit. Addit: *Nosse oportet, electionem agendorum in nostra esse potestate, finem autem bonorum, Dei cooperatione iuste cooperante, iis qui recta conscientia bonum eligunt secundum præscientiam eius. Malorum autem derelictione Dei, rursus secundum præscientiam eius iuste derelinquente. At derelictionis due sunt species. Est enim derelictio dispensatiua, correctiuaque & eruditiva: & est derelictio finalis & desperatiua. Dispensatiua quidem & eruditiva, ad correctionem salutem, & gloriam patientis facta, aut ad aliorum zelum & imitationem, aut ad Dei gloriam. Finalis derelictio, cum, Deo cuncta quæ ad salutem sunt faciente, incorrigibilis, & immedicabilis, magis autem insanabilis ex proprio proposito permaneat homo. Tunc enim traditur in finalem perditionem, vt Iudas, quod à nobis aueriat Deus, & à tali derelictione defendat. Tacendum non est, omnia tristitia damnata superuenientia, qui cum gratiarum actione suscipiunt, ad salutem induci, & omnino utilitatis causa effici, & Deum præferim, præcedentèrque velle omnes saluari, & regnum eius consequi. Non enim ad puniendum nos plasmauit, sed vt efficiat nos bonitatis sue participes, vt bonus. Peccantes autem puniri vult, vt iustus. Dicitur igitur, prima, præcedens voluntas & acceptatio ex ipso existens. Secunda verò, voluntas sequens, & permissio, ex nostra causa existens. Et hæc duplex est. Hæc quidè dispensatiua & eruditiva ad salutem: illa verò desperatiua ad finalem perditionem, cen iam diximus. Eorum autè, quæ in nobis sunt, si bona quidem, præferim, antecedentèrque vult & acceptat. Sin mala, & re vera mala, neque præferim vult, neque consequenter vult: sibi tamen arbitrium ad illa liberum. Nam quod per violentiam fieret, neque rationalis, neque virtutis esset opus, &c. Hactenus Damascenus. Cuius verba placuit referre, vt apertius eius mens explicetur: si quidem primus egregiam illam distinctionem voluntatis diuinæ, in antecedentem, & consequentem inuexit, atque iuxta eam, locum Pauli citatum interpretatus est. Quicquid enim Gregorius Ariminensis in primo disputat. 46. q. primo dixerit, planè idem docuit quod D. Thomas hoc loco aliique Scholastici eum docuisse affirmant.**

consequens ex
D. Damasceni mens
explicatur.

Ad cuius rei intelligentiam sciendum est Damascenum non distinguere voluntatem antecedentem, & consequentem, comparatione omnium, quæ à Deo sunt volita, sed solum comparatione eorum,

rum, quæ à libero arbitrio creato pendent, quæ ait, A
non esse solum diuina providentia, sed libera etiam no-
stra potestatis & arbitrij.

Deus vult
vult omnes
sua angelos,
sua homines
saluos fieri, si
per ipsos non
saverit.

Sciendum est deinde, Deum optimū maximum,
dum Angelos, & primos parentes condere in suam
beatitudinem ex æternitate statuit, vtrūque verè, &
absque vlla fictione voluisse sempiternam beatitu-
dinem, & media ad illam consequendam necessaria,
ad quem finem illos effingere constituēbat. Si nam-
que sempiternam beatitudinem, & media ad eam
obtinendā necessaria omnibus hominibus tunc non
voluisset, profectò neque tunc creare constituisset,
neque in tempore diceretur condidisse omnes ho-
mines in suam beatitudinem, sed solum aliquos: ex
voluntate namque Dei, vt, si per ipsos non steterit,
illam assequantur, dicuntur conditi in sempiternam
beatitudinem: nullus autem dicere audebit, neque
salua fide Catholica dicere potest, Deum ex æterni-
tate non statuisse condere in suam beatitudinem
tanquam in finem omnes homines, quos in tempo-
re creauit. Vt verò finis, in quē tam Angelos, quam
homines statuebat condere, illis redderetur honorifi-
centior, si propriis meritis compareretur, atque ius-
tissimis aliis de causis, licet dum eos in suam beati-
tudinē condere statuit, verò absque vlla fictione
ipsis voluerit sempiternam beatitudinem, mediāque
omnia necessaria, voluit tamen illis hæc non volun-
tate absoluta, sed sub conditione, dependentēre à
libero arbitrio, tum proprio cuiusque, tum etiam
primi parentis, quo ad gratuita quedam dona, quæ,
vt in Concordia q. 14. art. 13. disp. 3. dictum est,

Deus vt vo-
luerit toti
generi hu-
mano sua es-
se ferre beati-
tudinem, dum
eisdem redēpio-
nem cōtulit.

Sciendum est tertio, Deum optimū maximum
ruinam generis humani præuidentem, dum eidem
Redemptorem vniuersalem conferre statuit, cuius
merita sub certis quibusdam legibus omnibus ho-
minibus, quantum est ex parte Redemptoris, appli-
carentur, omnibus etiam voluisse sempiternam fæ-
licitatem, mediāque ad eam consequendam neces-
saria, non tamen voluntate absoluta, sed dependen-
ter, tum à libero arbitrio hominum, tum etiam à
cursu, dispositione, & euentibus huius mundi. Ne-
que enim post ruinam, delictūque generis huma-
ni, ratio postulabat, vt humanum genus ad fælicem
illum statum, in quo primò fuerat conditum, redu-
ceretur, atque vt iustitia originalis donò, estque li-
gni vitæ, iterum aduersus calūs ac miserias, quibus
ex dispositione ipsa vniuersi suapte natura subiaceret,
muniretur, quin potius æquum erat, vt, in poenam
delicti, huius vitæ ætumnas deinceps experiretur.
Ipsè verò nature autor, atque omnium rerum moli-
tor Deus, dispositionem vniuersi, ac liberum arbi-
trium humanum præsupponeret, vt naturam huma-
nam gratia à Redemptore promerita perficeret
quantum opus erat ad eam in finem supernatura-
lem perducendam, vt in Concordia articulo citato
dictum est.

Obiectio qua
D. August. ad
superiores
explicatio-
nes impulit.

Ex his constat, in Deo Optimo Maximo consti-
tuendam esse volitionem, tum bonitate ac pietate ip-
sius dignissimam, tum libero arbitrio creato, proba-
tionisque, qua ad præmij palmam nos perducere con-
stituebat, maximè consentaneam, qua videlicet ho-
mines omnes & Angelos, quos condere statuebat, ex
æternitate voluerit saluos fieri, sempiternamque vi-
tam, mediāque ad eam finem necessaria, eis confer-
re, sub conditione tamen, si per ipsos, aut primum
parentem non staret. Vnde cessat obiectio, quam
sæpius Augustinus repetit, quæque in causa fuit, vt
testimonium Pauli, non de omnibus vniuersim ho-
minibus exponeret, sed ad tres illas expositiones re-

lata confugeret. Sæpè enim obiicit, pueros in vte-
ris matris interdum periri ante baptismum, ne-
que tamen per pueros, neque per parentes, nec per
ministros Ecclesiæ stare, qui perciperent eis subue-
nire, & remedium baptismi ad salutem adhibere,
nec tamen possunt non ergo Deus vult omnes vni-
uersim homines saluos fieri, etiam sub conditione
illa, si per ipsos aut per parentes, aut per ministros
Ecclesiæ non staret. Ad hanc enim difficultatem re-
spondendum est, Deum, spectata prima conditione
generis humani, velle omnes homines, nemine ex-
cepto, saluos fieri, si per ipsos, vel primum paren-
tem, cui primò dona gratuita toti soboli per gene-
rationem communicanda collata sunt, non stet. Po-
sita verò ruina generis humani, & beneficio redem-
ptionis, velle etiam omnes saluos fieri, serua ta-
mèn constitutione, cursūque causarum vniuersi, de-
pendentēreque à libero arbitrio hominum, vt expli-
catum est. Quare Deo gratum est omnes saluos fieri,
eaque de causa, iuxta testimonium Pauli, vult vt
ab eo id petamus, & pro vicibus nostris omnibus
proximis curemus. Quòd autem quidam perent,
quibus neque aliq, nec ipsi sibi metipsis subuenire
queant, effectus est, atque poena peccati primi pa-
rentis, idque non per se, sed per accidens, ex ipsa di-
spositione causarum vniuersi, ac primi parentis cau-
sa, præter Dei institutionem ac voluntatem euenit,
ad id quoque interdum confert malitia aliquorum,
quæ omnia Deus minimè impedire tenetur.

Solutio.

Porro volitio hæc conditionalis, quam in Deo
constituimus, actus est liberi arbitrij diuini ad eos
tantum se extendens, quos condere constituit. Ne-
que renuam, si horum nomine etiam comprehendas,
qui posita ea constitutione vniuersi, quæ à
principio fuit, existissent, vel si pro hominum arbi-
trio mundus hic, quo ad generationes hominum,
alium cursum teneret, aliq; numero diuersi gigne-
rentur: hos enim omnes voluit etiam Deus saluos
fieri, sub conditione, si vt naturaliter esse potuit, re
ipsa generarentur. Volitio autē, qua Deus ex æterni-
tate eo modo voluit omnes homines saluos fieri, su-
pra actum, quo Deus se ipsum diligit, non aliud ad-
dit, quàm respectum rationis ad singula obiecta eo
modo sub conditione volita. Cum verò nulla sit re-
pugnancia, Deum ita aliqua sub conditione velle,
imò id, vt videbimus, sonent Scripturæ, consentiat-
que maximè, tum cum bonitate ac pietate diuina,
tum etiam cum libertate & probatione, in qua positi-
sumus, vt ad quod voluerimus, siue vitam, siue mor-
tem, porrigamus manum, non video, qua ratione
eiusmodi actus à Deo debeat excludi.

Volitio con-
ditionata qua
Deus vult
omnes saluos
fieri, actus est
liberi arbitrij
diuini.

Hunc verò actum appellat Damascenus volunta-
tem Dei antecedentem, per eamque ait Paulum as-
firmasse Deum velle omnes homines saluos fieri, &
ad agnitionem veritatis venire. Quòd si vult aliquos
damnare & punire, atque adeo non saluari, id, in-
quit, vult voluntate consequente. Vt verò mentem
Damasceni intelligas, animaduerte: Triā ab eo di-
stingui in nobis comparatione sempiternæ fælicita-
tis, atque interitus æterni, quæ vt pendent ab arbitrio
nostro, ita dixit, non esse solum providentiæ diuinæ,
sed etiam liberæ potestatis nostræ, & arbitrij. Qua-
dam enim non tantum sunt bona secundum se, sed
etiam sunt bona, nobis, cuiusmodi sunt, sempiterna
fælicitas, obseruatio mandatorum, & consiliorum,
omnia denique media à nostro arbitrio aliqua ex
parte pendentia, & sempiternæ fælicitati accommodata.
Quaedam alia tamen, quæ, tum secundum se ma-
la sunt, nullaque ratione possunt esse bona, tū etiam
nobis mala sunt, vt transgressiones mandatorum.

Alia

Voluntati
consequenti.

Alia denique sunt, quae nobis quidem sunt mala, praerequiruntque culpam in nobis, ut à Deo sint nobis volita, at, posita culpa, subeunt secundum rationem boni, ut in poenam culpae iustè à Deo sint nobis volita, eiusmodi sunt, damnatio, atque interitus noster. Res ergo primi generis, ait Damascenus, omnibus vniuersim hominibus esse à Deo volitas, quoniam, ut nobis eas conferret, non verò ut nos puniret, ab eo creati sumus: at volitas omnibus esse, voluntate conditionali si per ipsos aut primum parentem non staret: sunt enim res, quae non solum sunt prouidentiae diuinae, sed etiam potestatis, atque libertatis arbitrij creati. Atque de eiusmodi volitione intelligit locum illum Pauli. Cùm verò qui ita vult omnes homines saluos fieri, neminem sub illa eadem conditione perfitendò que in solo fine, ac intuitu creationis generis humani, velit perire, quin potius habeat, ut ita dicam, nolentiam, qua nolit quemquam perire, si ipsius demerita contrarium non postulent, quandoquidem omnes saluari, & quemquam perire, pugnantia sint, sit, ut ea volitione, quae nostro intelligendi more cum fundamento in re praecedat volitionem rerum tertij generis, Deus omnes vniuersim homines velit saluos fieri, neminemque perire. Res verò secundi generis, ut ait Damascenus, neque antequàm fiant, neque postquam prouidenter ex nequitia liberi arbitrij creati futurae, aut iam effecta fuerunt, sunt volita à Deo, eo quòd nullam possint habere rationem boni, ob quam illi placere possint: sed solum sunt ab eo in optimum finem permissa. Permissio autem ponit eiusmodi res per libertatem arbitrij esse futuras, nisi impediantur: id namque permittere dicitur, quòd eum alioquin futurum sit, possimulque impedire, non tamen impedimus. Nec verò id tribuitur culpae non impediendae, quando non tenetur impedire, sed solum culpae illius, qui libertate quid perpetrat, ut in Concordia q. 14. art. 13. disp. 31. ostensum est. Res verò tertij generis, quoniam non sunt à Deo volita, nisi posita culpa eius cui in poenam iustè sunt volita, atque adeò ipso praebente prius causam, vnde meretur ut aliud sit illi volitum, longè diuersum ab eo, quòd sine ipso creationis Deus illi conferre volebat, si per ipsum non staret, idè ait Damascenus, voluntate quada consequente, quae cõparatione illius alterius nostro intelligendi more posterior est, esse hominibus volitas. Haec verò posterior voluntas praerisionem culpae eorum ponit. Vnde ait, *Vtramque voluntatem à Deo praescisci, priorem quidem, quia bonus est, posteriorem vero, quia iustus est: prior enim ex bonitate, misericordia, ac clementia diuina oriri, posterioris vero homines causam praebere.*

Ex his patet in primis, Damascenum solum distinguere voluntatem consequentem & antecedentem circa ea, quorum vtrumque est bonum atque adeò volitum voluntate diuina, & quae ita inter se affecta sunt, ut de contratio eius, quòd à Deo est volitum voluntate consequente, sit in Deo velleitas, atque adeò, nostro intelligendi more, praecesserit voluntas conditionata, nempe si demerita aliud non postulerent, quo pacto se habent cuiusque damnatio, & salus, sempiternaque felicitas eiusdem. Quare licet Deus voluntate conditionata velit seruari sua praeccepta, & consilia, nempe si nos etiam velimus, non tamen dicitur velle contrarium voluntate consequente, quoniam peccata & consiliorum violatio non possunt habere rationem boni, ut per voluntatem consequentem sint à Deo volita, sed solum dicuntur à Deo permitti, quamuis voluntas id

A permittendi, quoniam ponit ita futurum esse per libetum arbitrij creatum nisi à Deo impediatur, dici possit posterior voluntas nostro more intelligendi, quam voluntas conditionalis, ut eadem sequatur.

B Patet secundò apud Damascenum non omnem voluntatem Dei absolutam appellari consequentem, sed eam solum, de cuius contratio velleitas in Deo reperitur. Etenim voluntatem, qua Deus prauidens Petrum pro libertate sui arbitrij seruaturum praeccepta & consilia, consecuturumque vitam aeternam, id iam absolutè vult, placereque sibi, non appellat voluntatem consequentem, sed ad antecedentem pertinere affirmat, quandoquidem per eam non aliud vult Deus, quàm id ipsum quòd voluntate antecedente vult, cùm tamen id ipsum velit absolutè, atque ut sibi gratissimum acceptet.

C Iuxta hæc ergo, voluntas consequens est, qua aliquid ex adiunctione aliquarum circumstantiarum est absolutè volitum, manente velleitate de opposito, quòd proinde, praecisus talibus circumstantiis secundum se spectatum est volitum: id verò quòd spectatum sine eiusmodi circumstantiis est secundum se volitum, voluntate antecedente dicitur volitum. Ut proiectio mercium in mare ad eundem vitam periculum effecta, dicitur volita voluntate consequente, quia ita est absolutè volita ex circumstantia superuenientis periculi, ut cõiunctam habeat velleitatem eadè merces seruandi, si id pateretur tempestas, quae planè velleitas ex volitione conseruationis mercium secundum se spectatarum ortum habet. Aliud exemplum accommodatissimum adducit D. Thom. hoc loco, de iudice adquisitissimo & optimo, qui sicut velle nulla esse seclera in republica, ita nullum velle capitis damnare, sed omnes vita & pace frui, at spectatis secleribus reorù bonòque republicae, quòd postulat, ut, qui talia patiant capite plectantur, vult voluntate absoluta consequente eos extremo supplicio punire, manente in eodem velleitate de conseruatione vitæ cuiusque, si per leges liceret, bonumque commune id pateretur, quae planè ex voluntate antecedente oritur, qua velleitatem omnes, ea ratione, qua homines & proximi sunt, incolumes seruire, cùm leges & commune bonum id permittunt. Quia ergo voluntas antecedens respicit priorem quamdam rationem in obiecto praecisam à circumstantiis superuenientibus, quarum ratione oppositum est absolutè volitum voluntate consequente, voluntas verò consequens respicit posteriorem superuenientem rationem, idè ait D. Thomas hoc loco, quoniam in Deo non sumi ex parte Dei, quasi in eo detur vna voluntas, quae antecedit, alia quae sequatur, sed ex parte obiecti spectati secundum diuersas rationes, quarum vna est prior, alia posterior. Negandum tamen non est, nostro intelligendi more cum fundamento in re, voluntatem antecedentem esse priorem in Deo voluntate consequente, ut dictum est.

D Sententia explicata, non solum est Damasceni & D. Thomae hoc loco, quam, ut reliquis anteponendam, ultimo loco in hoc articulo reulit, & copiosius quam alias, explicauit, & Dominici à Soroto in illa verba capitis noni epistolae ad Romanos. *Quòd si Deus volens ostendere, &c.* quo loco affirmat, salua reuerentia, quae Augustino debetur maxima, sententiã expositionemque Damasceni praefendam esse expositionibus Augustini, itèrque Catharini de praedestinatione ad sanctum Concilium Tridentinum, & complurium scholasticorum, sed etiam multorum Patrum in eundem locum Pauli

Non omnem voluntatem Dei absolutam appellari consequentem, sed eam solum, de cuius contratio velleitas in Deo reperitur.

Permissio quod sit, & quod supponatur.

Voluntas antecedens & consequens circa ea à D. Damasceno conseruatur.

Pauli 1. ad Timoth. 2. quem de omnibus vniuersim hominibus, sub conditione explicata, interpretatur. In quibus est Athanasius 3. lib. de assumptione hominis. Chrysostomus in eundem locum Pauli, & lib. 1. de prouidentia, paulò post medium, Ambrosius in eundem locum Pauli ubi ait: *Si Deus, qui omnipotens dicitur, omnes homines saluos vult fieri, cur non impletur eius voluntas?* deinde responder: *Conditio laet: vult enim Deus saluos fieri, sed si accedant ad eum, si & ipsi velint, &c.* Item Hieronym. in eundem locum, inquit, *vocati Deo consentire velint.* Atque inde dicit solui obiectiones de induratione Pharaonis. Hanc eandem expositionem amplectitur Augustinus in lib. ad articulos falsò sibi impositos, art. 2. ubi ait: *Sincerissime credendum esse atque profuturum, Deum velle ut omnes homines salui fiant: si quidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicitè præcipit, quòd in omnibus Ecclesiis piissimè custodiatur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur. Ex quibus quòd multipliciter peccatum est meritum, quòd multis saluantur, saluantis est donum: ut enim reus damnetur, inculpabilis est Dei iustitia, ut autem reus iustificetur, ineffabilis Dei gratia est.* Hæc Augustinus. Eandem expositionem manifestius adhuc amplectitur de spiritu & littera c. 33.

Voluntatem conditionatam, si nempe nos velimus, dari in Deo prebatur.

Eadem sententia probari potest primò. Quoniã si Deus re vera non vult omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, sanè intelligi non valet quanam ratione verò dicatur, omnes homines in vitam æternam condidisse, potuisseque omnes in manu consilij sui, ut gratia diuina adiuti, ad quã facientibus, quod in se est, conferendam paratissimus est, eam consequi possent, nec qua ratione, qui illam non consequerentur, sua, aut primi parentis culpa, essent dicendi eam non fuisse consecuti: cum ergo hæc omnia cū Scripturis sacris pugnent, amplectenda proculdubio est proposita sententia.

Secundò, quoniam expositiones aliæ ad locum Pauli præter Damasceni & communem Patrũ expositionem, omnes vel ipso primo aspectu peregrinæ, & extorite apparent: obsecrauerat enim Paulus fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: adiecitque: *Hoc enim bonũ est & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: sanè Paulus de eisdem omnibus hominibus asseruit, Deum velle omnes saluos fieri, de quibus in eodem contextu præmiserat, ut pro omnibus fierent obsecrationes, orationes, &c. (id enim ut rationem attulit, quare fieri deberent) ac de quibus subiungit, Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus: constat autem nullum vitio rem excipiendum esse ab orationibus Ecclesiæ (excommunicatum excipe, qui in penam iustam, ut respiscat, præcepto eiusdem Ecclesiæ à communibus orationibus excluditur) sed vniuersim pro omnibus esse orandum, idque gratum esse Deo, Christumque pro omnibus vniuersim dedisse semetipsum redemptionem: ergo Paulus omnes vniuersim asseruit Deum velle saluos fieri, si per homines ipsos non staret.*

Tertiò, in Deo est formaliter voluntas, qua vult, ut impleamus præcepta & consilia quæ nobis tradidit, si nos quoque, idem velimus; hanc enim verbis illis orationis Dominicæ, *sicut voluntas tua, sicut in celo, & in terra, petimus à nobis impleri.* De eadem 1. ad Thesl. 4. ait Paulus, *Scitis quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Hæc est enim voluntas Dei*

sanctificatio vestra, ut abstinereis vos à fornicatione, &c. Præterea præcepta ipsa & consilia ab vniuersis Theologis, comparatione Dei, voluntas signi dicuntur, neque alia ratione, nisi quia voluntatem in Deo formaliter existentem exprimunt, qua id vult, si nos quoque pro nostra libertate idem velimus, eaque ratione id nobis præcipit. Ridiculum namque est Scripturisque sacris minimè consonum arbitrari, Deum quidem formaliter & propriè id non velle, sed solum metaphoricè dici id velle, quia perinde exhibet præcepta & concilia, atque ea exhiberet, qui id vellet, eo modo quo de eo irasci dicitur solum metaphoricè, quia punit, ut punire solent homines irati. Quare D. Thomas conspiciens expositionem illam, quam in Paulum reulerat, de voluntate signi, quasi in Deo nulla esset voluntas beneplaciti, nulla probabilitate fulcitur, meritò eã hoc loco non reulit, sed eas solum expositiones, quæ locum illum interpretantur de voluntate beneplaciti, formaliter ac propriè in Deo existente. Denique voluntas illa nihil cum Deo pugnat, quin potius maximè consentiens est, tum cum bonitate, pietate, ac veritate diuina, tum etiam cum libertate nostra & probatione, qua Deus nos ad palmam præmij statuit perducere: ergo est in Deo admit-tenda: sed illa eadem est, qua Damascenus, & alij Patres affirmant Deum velle omnes vniuersim homines saluos fieri, mediãque ad vitam æternam necessariam consequi, si per ipsos non steterit: ergo vera est Damasceni, aliorumque Patrum opinio circa illius loci Pauli expositionem.

Ante quartam rationem obiter dicam, non de-fuisse, qui nostram illam propositionem inuio præcedentis rationis propositam, in Deo est formaliter voluntas, qua vult ut impleamus præcepta & consilia, quæ nobis tradidit, si nos quoque idem velimus, redarguerent tentauerint, dicentes. *Quamuis, ut plurimum vera sit, non tamen semper esse veram, ut constat in præcepto illo Abrahamo imposito de immolando Isaac.*

Est tamen rigorosa valde nimisque scrupulosa ea redargutio. Primò, quoniam nos loquuti sumus de præceptis & consiliis Ecclesiæ propositis: non verò de præcepto Abrahamo peculiariter imposito ad eum tentandum, mundòque ostendendam ac simul exercendam præclaram Abrahami fidẽ, spem, obedientiam ac caritatem in Deum, & ad typum exhibendum futuræ passionis Christi, nimisq; Patris æterni caritatis, qua sic mundum dilexit, ut pro illius salute non dubitauerit Filium suum vni-genitum in acerbissimam tradere mortẽ. Secundò, quoniã nostra doctrina per se, ac de lege ordinata solida est, ac vera: quod satis est, ut tutò ac simpliciter possit, ac debeat affirmari, neque est necesse facere exceptionem euentus extraordinarij ac singularis ad particularem aliquẽ finem. *Quin potius tamquam plus iustò cautus meritò is notaretur, qui propositione illa solida per se ac vera vtens ad argumentationem, quam nos confecimus, recurrere vellet ad faciendam exceptionem extraordinarij illius euentus, idque profectò obscurã redderet orationem.* Tertiò, quoniam nostra propositio, neque in præcepto Abrahamo imposito patitur instantiã. Illud namque præceptum hæc omnia continebat: *Tolle filium tuum vni-genitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offer eum in holocaustum super vnũ montium, quẽ monstrauero tibi: Abrahamo verò surrexit, tulit puerũ, & omnia fidelissimè est exequutus vsque ad gladij erectionem, ut percuteret eum: id autem satis est, ut impleuisse dicatur præceptum*

praeceptum domini: quandoquidē tam multa illius A
praecepti est exequutus, neque per ipsum steterit,
quominus omnimodam impletionem completeret.
Vnde scriptura ipsa ex Deiperfona subiungit, *Quis
fecisti rem hanc, & non peperisti filio tuo unigenito pro-
pter me, benedicam tibi.* Et infra, *Quia obedisti voci mee.*
Atque hęc Abrahami obedientia praecepto illi,
quoad executionem est, qua tantopere in sacris li-
teris commendatur: & de qua Iacobus 2. c. de ope-
ribus atque legis impletione agens, sic ait: *Abraham
pater noster nōme ex operibus iustificatus est, offerēs Isaac
filium suum super altare?* Sanē is, cui praeceptum est
impositum, dum id efficere statuit, quod sibi praeci-
pitur, & per partes executioni id mandat, praeci-
ptum dicitur implere: per accidensque est, quod
vel morte praeventus, aut aliter impeditus, totum
implere non poterit, vel quoddā legis datore ali-
quid sit ei remissum, aut etiam prohibitum, quod
illi implendum supererat, implereque aggrediebat-
ur. Adde, quando dicimus in Deo esse formaliter
voluntatem, qua vult, vt impleamus praecepta &
consilia quae nobis tradidit, si nos quoque id veli-
mus, habere id hanc tacitam conditionem, si penes
nos sit id implere: alioquin si impossibile, vel de
facto, vel de iure nobis sit, constat in Deo non esse
talem voluntatem: at verō Abrahamo, tempore, quo
puerum erat percussurus, effectum erat impossibile
iuris impossibilitate, id praeciipi antea sibi impositi
implere, quod implendum restabat, propter novum
illud aliud praeciptum, *ne extendas manum in puerū.*
Possumus etiam dilucidius sic dicere. Doctrinā no-
strā manifestē esse in huncmodū intelligendam, in
Deo est voluntas, qua vult, vt, si nos quoque veli-
mus, impleamus praecepta, quae nobis tradidit, pro
tempore, pro quo obligant. A nostra autē doctrina
hoc pacto intellecta nihil omnino est excipiendum:
quoniam licet praeciptū illud affirmatiuū Abrahā-
no impositum, ipsum obligauerit ea omnia effice-
re, quae vsque ad gladij erectionē efficit, idque ani-
mo interficiendi Isaac, atramen pro nullo instanti
obligauit eum, filium suum interficere: quoniam in
tempore, in quo filium iuxta Dei praeciptū erat per-
cussurus, praeventus erat a Deo, contrariumque
illi erat praeciipiendū. Non cad id regrediamur, vnde
sumus digressi, quarāmq; rationem conficiamus.

Quartō eadem sententia probatur multis aliis
testimoniis Scripturae sacrae, quae aperte sonant in
Deo esse eiusmodi voluntatem. Geneleos enim 6.
Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, *hominem,
quem creauit, a facie terra.* Isaia 1. *Heu vindicabor de
inimicis meis: si autem in Deo non esset velleitas, qua
homines non punire cuperet, si ipsorum peccata
aliud non postularent, quid quāto dolor ille cordis
interiosecus, quo tactus dicitur, gemitusque ille in
sumentia vindicta exprimerent? neque enim aliud
significant, quā in velleitate, qua velle nō punire,
si peccata id non postularent. Item Sapientia 1. ha-
betur: *Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione
viorum. Creauit enim, vt essent omnia, & sanabiles fecit
nationes orbis terrarum. Injustitia mortis est acquisiti-
o. Impij autem manibus, & verbis accersierunt illam.*
Ezechiel 18. *Numquid voluntatis meae est mors impij,
& non vt conuertatur a viis suis, & viuat. Et infra, *Qua-
re moriemini domus Israel? quia nolo mortem morientis,
reuertimini, & viuite.* Item Matth. 23. *Quoties voluit
congregare filios suos, quemadmodum gallina congregat
pullos suos sub alas, & nolistis. Denique si in Deo non
esset voluntas conditionalis, de qua loquimur, sanē
inuitationes ad poenitentiam, atque ad vitam aeter-
nam, quae ex persona Dei in Scripturis sanctis fiūt,***

potius fictiones dicenda essent, comparatione eo-
rum, qui non conuertuntur. Veteratoris etenim esset
praecepta subditis dare, nec vellet, vt ea implerent,
velle nihilominus transgressores punire: quare id
Deo nulla ratione est tribuendum: quin potius di-
cendum est, teueta velle fieri, quae praecipit, serua-
ta tamen libertate arbitrij creati, ac proinde sub con-
ditione, *si homines & Angeli id ipsum velint.*

Dominicus a Soto loco citato, tamen si tandem
annuat, maxime tamen dubius est, tan voluntas hęc,
quam in Deo esse ostendimus, appellanda sit vel-
leitas, voluntasque conditionalis, quia, inquit, *vellei-
tas, voluntasque conditionalis est imperfecta, qua non est,
nisi vbi deest facultas implendi quod volitum est, vt in eo
cernere licet, qui vellet non proicere merces in mare,
temporarie tamen coactus, quia desperat se aliter posse
seruare vitam, eas proicit: Deo autem nulla imperfe-
ctio, nullisque defectus facultatis est tribuendus.*

At proculdubio appellanda est cum D. Thoma,
hoc loco velleitas voluntasque conditionalis, vt ex
hactenus dictis est manifestum. Praeterea cum in
Deo sit formaliter, & non sit volitio efficax ac ab-
soluta, non videtur quae alia esse possit, quā vel-
leitas, voluntasque conditionalis.

Ad rationem Soti dicendum est, velleitatem vo-
luntatemque sub conditione, interdum esse propter
defectum facultatis faciendi, aut obtinēdi id, quod
ita est volitum, vt cernitur in eo, qui vellet non
proicere merces suas in mare: interdum verō esse,
non propter defectum potestatis, vt sit id, quod ea
vellet, sed vt ea ratione sinat res agere accommo-
datē ad suas naturas, creaturaeque arbitrio praeditae
propriis meritis, diuina gratia adiuta, honorificen-
tius ad praemij palmam perducantur. Priori ergo
modo coniuncta est cum imperfectione, defectu-
que facultatis, neque ita cernitur in Deo. Posteriori
verō minime. Etenim liberē vult Deus aliqua de-
pendenter ab arbitrio creato, nempe beatitudinem
damnatorum, quorum opposita, nempe damna-
tionem, vult absolutē propter malum vsum eius-
dem arbitrij. At illa eadem, verbi gratia beatitudi-
nem, quorum opposita absolutē vult, potuit velle
absolutē, vel impediendo malum vsum arbitrij
creati, vel etiam absolutē ea volendo, secluso quo-
cumque vsum arbitrij creati.

Gregorius loco citato nititur probare, locum
Pauli non esse intelligendum de voluntate anteceden-
tente, quae sit velleitas salutis, si per peccatores non
staret, idque in hunc modum. *Quoniam si id esset
verum, Paulus non dixisset, Deus vult omnes homines
saluos fieri: velleitas namque non exprimi solet per ver-
bum indicatiui, sed optatiui modi.*

Dicendum nihilominus est, in primis velleita-
tem interdum etiam verbo indicatiui significari, vt
constat ex illo Christi ad Patrem, *Resurramen non
sicut ego volo, sed sicut tu.* Dicendum est deinde, eam
velleitatem, quae est propter defectum facultatis
faciendi, aut consequendi aliquid, idere exprimi
per verbum optatiui modi: non verō eam, quae idē
est in Deo, vt sinat res agere liberē accommoda-
tōque ad suas naturas: haec etenim est voluntas con-
ditionalis, dummodō per aliam non stet, qua ratio-
nē optimē dicere possumus, *Deum velle salutem om-
nium, dummodō per ipsos non stet.*

DISPUTATIO II.

Verum voluntas Dei semper impletur.

It prima conclusio. Quidquid Deus vult volan-
tate absoluta semper impletur. Hęc est de fide.

A

B

C

D

E

F

Soti opin.

Argument.

Voluntas co-
ditionata
qua non im-
pletur, vel-
leitas est nū-
cupanda.

Diluitur
Soti argum.

Gregorij opi-
nio & arg.

Solutio.

Matth. 26.

Prima cōcl.
affirmatiua.

Vt

à facie Dei. Porro vt hunc sensum melius intelligas, scito, verba illa præcedentia: *Quo mortuo timentes fratres eius, & murio colloquentes, ne forte memor sit iniuria quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus*, in Hebræo de verbo ad verbum ita habere: *Et viderunt fratres Ioseph, quod mortuus est pater eorum, & dixerunt: Fortasse habebit odio nos Ioseph, & reddendo reddet nobis omne malum, quod retribuimus ei.* Iuxta hæc ergo, sensus illorū verborum est. Cū intelligeret Ioseph, fratres suspicari se odio illos prosequi, eaque de causa velle de eis sumere vindictam, dixit: *Dei seruus sum, Deumve timeo, proinde nolite cogitare me odio vos prosequi, eaque de causa velle de vobis vindictam sumere, quod longè alienum est à Dei seruis & viris timoratis. Vos cogitastis de me malum, &c.* Alij verba illa, quoniam numquid pro Deo ego referunt, quasi dicta fuerint à Iosepho, vt increparet fratres, quod prohi tunc in terram eum adorarent, vt proximè præmittitur. At verò verba illa manifestè reddunt rationem, cur non esset illis timendum, quod vindictam de eis sumere vellet. Neque adoratio illa erat cultus latræ, sed reuerentia debita Iosepho tamquam terræ Aegypti moderatori, & tamquam fratri, à quo veniam delicti in eum commissi petebant. Neque tunc primò eiusmodi reuerentia fuit ipsi ab eis exhibita, sed sapius iam antea, Iosepho id permittere, quin & longè antè prophætico spiritu fuerat à Iosepho prædicta.

Secunda conclusio.

Voluntate Dei conditio naturam non semper impedit.

Dubium.

Tertia est obijctio dubio respondens.

Permissio licet non quid opponat, & impedi sit potest.

Secunda conclusio. Non semper impletur, quod Deus voluntate conditionali vult. Conclusio hæc ex dictis disputatione præcedente est manifesta. Vult enim eiusmodi volitione, omnes homines saluos fieri, nec tamen omnes salutem assequuntur. Vult item sua præcepta & consilia obseruari, quæ tamen passim contemnuntur. Peccator autem, qui ab hoc ordine diuinæ voluntatis recedit, relabitur in alium ordinem diuinæ voluntatis, quo voluntate absoluta punire vult, quos præuidet discessuros ex hac vita in peccato, vt D. Thom. hoc loco, cum Augustino de Spiritu & litera, cap. 33. affirmat.

Dubium tamen est, vtrum Deus absoluta voluntate velit omnia vniuersim, quæ in rerum natura sunt. Pars, quæ affirmat, suaderi potest, quoniam Deus omnium, quæ sunt, est causa quoad eorum entitates: cū ergo sit eorum causa per suam voluntatem, consequens est, vt voluntate absoluta velit ea omnia esse.

Sit nihilominus tertia conclusio. Deus non habet voluntatem absolutam, vt sint actus peccatorum, qui ab arbitrio creato sunt: habet tamen voluntatem absolutam eos permittendi, vultque absoluta voluntate concurrere generali influxu cum libero arbitrio creato ad illorum productionem. Prima pars est de fide, copiosèque demonstrata est in Concordia, quæst. 14. art. 13. à disputatione 30. Secunda pars ex eo est manifesta, quod, nisi vellet eos permittere, non essent. Quia tamen permissio ponit eos ex libero ipso arbitrio futuros, nisi à Deo impediatur, additque, Deum posse, & non velle eos impedire, optima est hæc conclusio: Deus habet voluntatem absolute permittendi hæc, vel illa peccata: ergo erunt. Tertia pars probatur, quoniam nisi voluntate absoluta vellet concurrere influxu generali cum arbitrio creato ad actus peccatorum tamquam causa vniuersalis, nulla ratione ab arbitrio creato producerentur: nec enim sublato eiusmodi concursu esse possunt, vt ex dictis quæst. 14. art. 13. à disputatione 5. est manifestum. Quod sit, vt Deus non omnes entitates reales, quæ producuntur in rerū natura, velit esse voluntate absoluta, tamen si ad

Molina in D. Thom.

A omnes voluntate absoluta velit concurrere, saltem per concursum generalem, atque vt vniuersalis omnium rerum causa, vt in Concordia loco citato disput. 30. & sequentibus ostensum est.

DISPUTATIO III.

Explanatur Deum causam non esse peccati, etiam materialiter sumpti.

Appendix.

B Vidam in primis referunt nostra illa verba tertiæ conclusionis disputationis præcedentis. *Deus non habet voluntatem absolutam, vt sint actus peccatorum, qui ab arbitrio creato sunt: habet tamen voluntatem absolutam eos permittendi: vultque absoluta voluntate concurrere generali influxu cum libero arbitrio creato ad illorum productionem.* Prima pars est de fide, copiosèque demonstrata est in Concordia quæst. 14. articulo 13. à disputatione 30. Referunt iteq̃ illa alia verba quibus paulò inferiùs intuli: *Quod sit, vt Deus non omnes entitates reales, quæ producuntur in rerum natura, velit esse voluntate absoluta, tamen si ad omnes voluntate absoluta velit concurrere, saltem per concursum generalem, atque vt vniuersalis rerum causa.*

C Deinde dicunt, sicut in prima parte conclusionis sermo esset de actibus peccatorum, secundum quod actus peccatorum sunt, bene quidem: conclusio namque esset verissima. Caterum cū ex iis, quæ postea infero, constet me loqui de actibus peccatorum, quatenus entitates quadam naturales sunt, præscindendo à malitia, & deformitate peccati, mirantur me asserere, primam nostræ cōclusionis partem esse de fide, meque id ostendisse à disputatione 30. citata: cū tamen solūm ibi ostenderim, Deum non esse causam peccati. Addunt verò, tantum abesse, conclusionem ita intellectam esse de fide, vt cum veritate communiq̃ Scholasticorum sententia pugnet. Subiungunt præterea, se arbitrari Deum velle entitatem naturalem, quæ est in peccato, si præcisè spectetur à malitia, absoluta voluntate, non quidem antecedente, sed consequente, aut etiam concomitante, entitatemque illam sic sumptam esse à Deo, ac proinde non odisse eam, vt sit: neque enim odit quicquam eorum quæ fecit. Hæc omnia confirmant ex Augustino in illud Ioan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, vbi solus nihil, id est, peccatum quia tale, negat Augustinus, factum esse à Deo.*

Obiectio prima.

D Id etiam alienum à communi loquendi ratione arbitrantur, quod in Concordia, quæst. 14. artic. 13. disputatione 32. sub finem §. *Decimum, dixi: Nempe, quamuis Deus prestare velit suum concursum generalem indifferentem, vt sint opera nostra mala moraliter, vel contraria, Deum tamen non debere dici causam simpliciter earum entitatum in particulari, sed cum hoc addito, causam vniuersalem eas actiones sua causalitate minime intendentem.* Dicunt namque eos Theologos, qui concursum Dei generalem cum causis secundis defendunt, simpliciter & sine addito affirmare, Deum causam esse earū actionum, quæ fundant rationem peccati, quantum ad ipsarum entitatem. Addunt præterea, nonnullam repugnantiam implicare quod dicam, Deum voluntate absoluta velle concurrere ad actionem peccati, qui concursus nihil aliud est, quàm productio, quæ dat esse actioni, & tamen Deum non velle esse ipsius actionis. Præsertim si Deus ad actiones ad extra concurrat, non per potentiam executiuam à voluntate distinctam, sed immediate per ipsam voluntatem, vt multi docerunt.

Obiectio secunda.

E Id etiam alienum à communi loquendi ratione arbitrantur, quod in Concordia, quæst. 14. artic. 13. disputatione 32. sub finem §. *Decimum, dixi: Nempe, quamuis Deus prestare velit suum concursum generalem indifferentem, vt sint opera nostra mala moraliter, vel contraria, Deum tamen non debere dici causam simpliciter earum entitatum in particulari, sed cum hoc addito, causam vniuersalem eas actiones sua causalitate minime intendentem.* Dicunt namque eos Theologos, qui concursum Dei generalem cum causis secundis defendunt, simpliciter & sine addito affirmare, Deum causam esse earū actionum, quæ fundant rationem peccati, quantum ad ipsarum entitatem. Addunt præterea, nonnullam repugnantiam implicare quod dicam, Deum voluntate absoluta velle concurrere ad actionem peccati, qui concursus nihil aliud est, quàm productio, quæ dat esse actioni, & tamen Deum non velle esse ipsius actionis. Præsertim si Deus ad actiones ad extra concurrat, non per potentiam executiuam à voluntate distinctam, sed immediate per ipsam voluntatem, vt multi docerunt.

Z &

& ego ipse dixeram in Concordia quaestio. 14. artic. 13. disput. 2. 6. §. *Ut melius*, & supra quaest. 14. artic. 13. disp. 6. repetiui, latiusque ostendam quaest. 25. Quod si, inquit, disput. præcedente, & in Concordia disput. 32. citata solùm asserere volui, Deum voluntate absoluta antecedente non velle actus peccatorum, etiam quoad eorum substantiam, neque illos præfinituisse, debui id apertius explicare.

Boni consulat prudens lector, si, ut ex suis principiis deducam & ostendam, Deum causam non esse peccati, etiam materialiter sumpti, nec posse illud velle absoluta voluntate, non solùm antecedente, sed etiam concomitante, aut consequente, nonnulla summam ex iis repetam, quæ fusiis in Concordia dixi. Est namque, res hæc scitu dignissima, ac necessaria, in qua tamen multos videas periculosè hallucinari.

Eadem vero merito actio in genere natura esse potest indifferenter bona aut mala moraliter.

Disputatione 32. Concordia citata. §. *Quartum*, iunctis antecedentibus, ostendimus, vnum & eundem, non solùm specie, sed etiam numero consensum seu actionem liberi arbitrii in genere naturæ, esse posse indifferenter bonam aut malam moraliter, variata dumtaxat vna circumstantia, quæ nihil omnino ad eam actionem facit spectatam in genere naturæ. Ut eundem numero consensum hic & nunc in concubitum cum hac muliere, si cum ea præcessit contractus matrimonij, esse actum castitatis coniugalis, si verò non præcessit, esse actum fornicationis: quòd autem præcessit, aut non præcessit cum ea matrimonij contractus, nihil omnino facit, ut actio illa, vel specie, vel numero sit distincta in genere naturæ, ut est notissimum.

Ratio moralis bona vel mala, in ea refertur ad eo influentia, quo in genere natura producitur.

Ibidem §. antecedente ostenderamus, siue cum Caetano dicas rationem castitatis coniugalis, aut rationem fornicationis, in eo actu esse reales, siue cum aliis esse rationis, non indigere nouo Dei influxu, aut nostri arbitrii, ut in eo actu resultent, sed eo ipso ex natura rei sine nouo influxu ac efficientia resultare, posita circumstantia illa, quòd præcesserit, aut non præcesserit matrimonium cum ea muliere.

Actio causa secunda tota quoad omnes gradus est à Deo & tota à causa secunda.

De eodem consensu, siue actus sit castitatis, siue fornicationis, & vniuersum de quacumque actione naturali, quæ solo generali Dei concursu & particulari causa secunde producitur, siue illa sit actio liberi arbitrii, siue agētis naturæ necessitate, diximus, tum alibi, tum præcipue disputatione 31. §. *Legitima* ergo, habere totum suum esse, tam specificum, quam etiam numericum, à Deo per concursum generalem, & à causa secunda per concursum particularem, nullumque proinde gradum entitatis esse in ea actione, qui non sit ab vtraque causa.

Quòd sit huius speciei non profectur ex concursu Dei generali, sed ex particulari causa secunda.

Ibidem tamen à §. *Non defuerunt*, & disp. 25. §. *Secundus*, & 26. §. *Neuer*, ostendimus, quamuis omnis gradus totalitate effectus sit ab vtraque causa, quòd tamen sit potius eius speciei, quam alterius, non habere ex concursu Dei generali indifferente ex se ad quamuis actionis speciem, sed ex particulari causa secunda determinante concursum Dei generalem ad speciem actionis. Ut quòd actio ab igne producta sit calefactio potius, quam frige factio, aut actio alia, non prouenit ex concursu Dei generali cum igne ad calefaciendam, sed ex particulari influxu ignis. Et quòd actus liberi arbitrii sit potius consensus in concubitum, quam dissensus, aut alius actus, non prouenit ex concursu Dei generali, sed ex particulari arbitrii determinantis se ad actum circa hoc obiectum potius, quam circa aliud, & ad consensum potius, quam ad dissensum. Sicut quando sol & equus generant equum quòd productio illa sit generatio equi, non prouenit ex generali influxu solis, sed ex particulari equi determinantis generalem

A influxum solis ad speciem effectus.

Disputatione 32. citata. §. *Primum eorum*, diximus. Quamuis actiones causarum secundarum naturæ necessitate agentium, quòd sint huius speciei potius, quam alterius non habeant ex concursu Dei generali, sed ex particulari ipsarummet causarum, ut dictum est, earum tamen eas omnes actiones, ipsarumque effectus referri in Deum tamquam in autorem, rerumque omnium causam, quatenus & concursum generalem ad eas ipsas actiones atque effectus causis secundis impendit, & cause ipsæ mediate vel immediate ab eo emanant cum viribus determinatis, ac ordinatis per ipsius sapientiam & potentiam ad eas ipsas actiones & effectus tamquam ad fines eadem diuina sapientia intentos: id quod Philosophi ex accommodatissima rerum omnium naturalium operatione ad suos proprios fines, toriusque vniuersi intellexerunt atque asseruerunt, *nam natura opus intelligentie esse opus exclamauerunt.*

Actiones causarum necessitate naturæ agentium quas rationes in Deum referantur.

Ibidem §. *Quintum*, adiecit: Deum homini & Angelo facultatem liberi arbitrii ad vnum minime determinatam contulisse, per quam domini sunt suarum actionum, in manu consilij sui constituti, ut indifferenter ad bonum aut malum, ad vitam aut mortem, prout maluerint manum porrigant. Atque ex eo capite prouenire, quòd in actionibus suis capaces sint virtutis ac vitij, præmij & supplicij, laudis ac vituperij. Prouenire etiam, quòd per arbitrii facultatem determinare possint concursum Dei generalem, non solùm ad proprias voluntatis actiones, sed etiam possint illas continere, aut determinare eundem generalem concursum ad volitionem potius, quam ad nolitionem, & ad volitionem aut nolitionem huius potius, quam alterius obiecti, atque adeo indifferenter ad opus virtutis aut vitij, prout maluerint.

Arbitrii facultas indeterminate ad vnum quæ inde proueniant.

Ibidem §. *Hæc itaque*, addebamus: Cùm arbitrii facultas non sit ad vnum determinata, quemadmodum vires agentium naturæ necessitate à Deo determinatae sunt ad vnum, sed in potestate nostra relicta à Deo sit, ut illam ad vitium aut virtutem, prout maluerimus, flectamus, cùm item concursus Dei generalis indifferens ex se sit, ut ad vitium aut ad virtutem nostro peculiari influxu illum determinemus, eoque utamur, inde proficisci, ut non solùm actus vitij & peccati, sed etiam is virtutis actus, qui solo Dei generali concursu & particulari arbitrii sit, non in Deum, sed in nos ipsos, tamquam in causam particularem, atque liberam ad illum determinantem, referendus sit, & à Iustino Martyre (iuxta testimonium ibi relatum) referatur, tametsi, tamquam in vniuersalem ac primam causam intendentem illum eundem virtutis actum per generalem suum concursum, & arbitrii facultatem ad id nobis ab ipso collatam, sit in Deum referendus, ut ibidem diximus, & mox subiungemus. Itaque in agentibus ex naturæ necessitate determinatio ad effectum tribuitur auctori naturæ tamquam conferenti vires ad id determinatas: in agentibus verò liberis per solum concursum Dei generalem & arbitrii facultatem, determinatio ad effectum non tribuitur Deo sed ipsimet agenti, cui donatum est à Deo, ut Dominus sit suarum actionum, possitque proinde seipsum determinare, aut ea ratione virtutis ac vitij, meriti ac demeriti, laudis ac vituperij, præmij ac supplicij capax sit.

Actus moraliter bonus cum solo generali Dei concursu effectus quatenus in nos quatenus in Deum referendus.

Ibidem §. *Septimum*. §. *Decimum*, & §. *Vndecimum*, atque aliis sæpe diximus: Nostra quidem bona opera moralia, quæ per solum concursum Dei generalem & nostrum arbitrium fiunt, in Deum tamquam in naturæ autorem, primamque rerum

Actus moraliter curio Deum tamquam causam agentem referantur.

causam referri. Quoniam licet penes nos reliquerit in eam, aut in contrariam partem flectere nostrum arbitrium, vel etiam suspēdere omnino actum, eo tamen sine arbitrio nobis contulit, illudque generali concursu adiuuat, ut eiusmodi opera praestemus: quod sit, ut fines & effectus sint ab ipso intenti per arbitrii facultatem, quam nobis donauit, & per subsidia omnia, quibus eam adiuuat, atque adeo in ipsum tantquam in virum & naturam autorem sint referenda. At verò nostra mala opera & peccata, quoniam vsus, aut abusus potius sunt nostri arbitrii, cōcursumque Dei generalis ad id, ad quod à naturae autore collata nobis non sunt utique, neque fines, neque effectus sunt ab autore naturae intenti, nec proinde in naturae autorem, sed in nos ipsos tamquam in causam referenda simpliciter sunt, ut Augustinus 2. de libero arbitrio cap. vlti. & 3. de libero arbitrio cap. i. & 6. egregie docet.

Ibidem tamen §. Decimum, addidimus. Quamuis Deus ad eisdem actus cooperetur per concursum generalem tamquam causa vniuersalis, quia tamen eos actus non intendit eo concursu, neque vellet ut essent, atque adeo neque ipse esse vellet per eum influxum causa vniuersalis illorum, si per influxum particulare, ab usumve arbitrii nostri ad id, ad quod collatum nobis non fuit, non staret, neque item illi actus habent speciem, & quod sint materiale peccati, quia emanat ex influxu Dei, sed solum quia emanant ex influxu seu abusu arbitrii nostri, inde prouenire, quod Deus simpliciter dicēdus non sit causa illorum actuum, sed solum cum hoc addito diminuente, causa vniuersalis minime eos intendens aut volens. causa verò eorum simpliciter, speciem eis tribuens & quod sint materiale peccati, sit solum arbitrium per suum particularem influxum, quem Deus non efficit, neque ad eum arbitrium inclinatur, sed solum permittit, iuxta definitionē Concilij Tridentini sess. 6. can. 6. ibidem citat.

Ibidem §. vndecimum, etiam addidimus, quoniam pacto bonitas tota naturalis actus peccati, non solum quatenus prouenit ex influxu generali Dei, sed etiam quatenus profuit ex reali influxu ipsius arbitrii, referri in Deum possit tamquam in naturae autorem, qui vim illam, ut possit ita influere, ei contulit, quamuis non eo fine, ut ita influeret, sed vt liberum illud, iuxta ipsius naturam, atque in maximum suppositi bonum, effingeret: & quo pacto neque eum actum, neque per consequens perfectionem illius naturalem intendat, tamen si ad eum actum illiusque perfectionem, cooperetur modo paulò antea explicato. Nunc ad rem accedamus.

His positis, quod ad rem praesentem attinet dicimus: Nos in prima parte nostrae conclusionis loqui de actibus peccatorum, secundum quod actus peccatorum sunt: ceterum loqui de illis, non solum quoad rationis entitatem malitiae & formalis peccati, sed etiam quoad materiale & fundamentum illius formalis, quatenus fundamentum illius est, seu quoad id vnde habet, ut sit illius fundamentum, ut in Concordia q. 14. artic. 13. disp. 8. §. Tertio vel. & disp. 29. §. denique. & §. possumus. perspicue diximus. Atque vt nūc dilucidius rem explicemus, loquimur de actione ipsa peccati, vt efficienter habet suum effectum contra legem Dei à nostro arbitrio per influxum illum ipsi arbitrio proprium, qui, iuxta Augustinum, est vsus ad id, ad quod à Deo collatum nobis non est, & quo arbitrium ipsum tum seipso, tum etiam concursu Dei generali ad eum actum & finem abutitur, ad quem à Deo collata nobis non sunt. Iam verò sicut actio realis peccati ab arbitrio ita indit-

Molina in D. Thom.

A te, ac seipsum liberè determinante, habet quod sit huius speciei in genere naturae, ita ab eodem arbitrio, hic & nunc cum his circumstantiis eodem pacto influente atque ex sua tantum parte contra legem Dei operante, habet, quod fundet rationē peccati quoad formale, de quo solo obliuiscens loquitur. Vnde fit, vt realis causa peccati, iuxta Augustinum locis citatis, sit ipsum arbitrium eo pacto influens & operans, seu cooperans ad actum illum, non verò Deus ad eundem actum cum illo cooperans: quoniam cooperatio illa arbitrii est contra rectam rationem & legem Dei: cooperatio verò diuina non item. Dicimus itaque, Deum optimum maximum non solum non posse complacere in formali, seu in entitate rationis peccati, sed neque etiam complacere posse in actione ipsa peccati prout ab arbitrio modo explicato per influxum ipsi peculiarem, ac proprium contra legem Dei emanat, neque posse praecipere arbitrio eam actionem, seu influxum, neque ad illam mouere, inclinare, aut eum influxum suadere, vel illum praedestinare: quia haec omnia ex ipsam rei natura intrinsecè mala sunt, pugnantque cum ipsius infinita bonitate, legēque sua aeterna, vt ab eo sint volita aut fiant. Vnde disputat. 31. citata. §. hae ratio, impugnant tamquam insufficientem, aut nullam rationem, quam plerique antiquorum reddebant, cur Deus, licet cooperatur ad nostras actiones malas, non tamen esset causa peccati, sic diximus. Ratio haec, vel rem non explicat, quantum est satis, vel certe nullius est momenti. Etenim licet compertissimum sit, Deum, qui summa est bonitas, nullo modo in suis operibus posse deficere, neque propriè sibi ipsi esse subiectum: attamen in eo lex est aeterna, quae est ipsemet Deus, quaeque ipsi dicitur, quid rectum sit, vt ab eo fiat, & quid turpe si ab eo fieret, ac proinde quid ex eo capite contradictionem implicet ab eo fieri, quod cum summa ipsius bonitate pugnet. Atque hac ratione colligimus, Deum nulla ratione per se, vel per alium, posse mentiri, neque vlla ratione posse praecipere peccata, neque ad actiones, quae peccati rationem retinent, posse mouere, atque inclinare, aut illas suadere, vel ad eas quemquam praedestinare: eò quod haec, & his similia, recte rationi, tam humanae, quam diuinae, & infinite bonitati repugnent. Atque id sonant testimonia Scripturae, definitiones Ecclesiae, ac dicta Sanctorum Patrum, quae disputatio 30. praecedente retulimus. Quare non solum est contrarium fidei, Deum ad hunc sensum causam esse peccati, quod ipse etiam deficiat à sua regula cooperando nobiscum ad peccatum, vt nos à nostra regula deficiamus, sed etiam ad eum, quod vel praecipiat, vel suadeat actum prauum, aut ad illum praedestinet, moueat, & inclinet per suum influxum, & operationem. Quamuis, si hoc posteriori modo causa esset peccati, esset etiam illo priori: eò quod à lege sua aeterna ipse quoque tunc deficeret. Poterit quidem Deus, detrahendo prius per appositionem alicuius circumstantiae actionem aliquam à ratione peccati, id praecipere, aut ad id mouere, quod seclusa tali circumstantia foret contra ius naturale, ac proinde peccatum, quia ratione tamquam Dominus vitae cuiusque hominis, praecipit Patri Abrahamo, vt interficeret filium suum Isaac, quod licuit tunc Abrahamo, neque erat contra quintum praecceptum decalogi, facta prius parenti in filium ea facultate: verum quod Deus praecipiat, aut moueat ad id, quod in causa secunda retineat rationem peccati, id planè contradictionem implicat: eò quod cum diuina bonitate ac lege aeterna pugnet. Hac ibi. Continuòque ibidem adiecitimus,

Deus materialis peccati, cur causa simpliciter dicendus non sit, sed solum vniuersalis.

Quatenus naturalis peccati, etiam si ad arbitrium prouenit, quod pacto in Deum referatur.

Ad primam conclusionem.

Materialis peccati, Deus simpliciter non est causa.

Deus non est causa peccati, sed solum vniuersalis.

quo pacto propriè Deus dispensare non possit in præceptis decalogi. Licet apponendo circumstantias, posset multa subtrahere à præceptis decalogi, quod propriè non est in eis dispensare.

Actio materialis peccati ut præcisè à libero arbitrio, voluta esse nō potest à Deo.

Eum qui aduersus nos obiecit, fessillisse sanè videtur, quod non atrederit, actionem peccati, quamuis totū suum esse totalitate effectus habeat à Deo, habere etiam idem totum suum esse à libero arbitrio influente & cooperante contra legem Dei, non quidem per aliam numero actionem, aut per aliam numero rationem formalem actionis, sed per eandem profus, quæ spectata præcisè, ut emanat à libero arbitrio, dicitur influxus, & actio liberi arbitrii, ac peccatum materialiter, actioque contra legem Dei, spectata verò præcisè, ut immediatè emanat à Deo, dicitur influxus & actio Dei, ut sic tamen nec est peccatum, etiam fundamentaliter, nec actio contra legem Dei, imò neque, quia ita à Deo emanat; habet quod sit huius speciei in genere naturæ, sed solum quia emanat immediatè à libero arbitrio, ut sæpe dictum est. Cùm autem bonum sit ex integra causa, malum verò ex partialibus defectibus, tanè hæc consequentia non valet, hæc tota actio quoad suam integram rationem realem ac formalem est à Deo per concursum suum generalem, tamquam à parte cause; & ut est à Deo, sibi non displicet; ergo hæc eadem actio quoad eandem rationem realem & formalem sibi non displicet. Est namque argumentatio à secundum quid ad simpliciter: ut enim sibi simpliciter displiceat, contradictionemque implicet sibi placere simpliciter, satis est, si eadem tota actio, quatenus à libero arbitrio contra legem Dei emanat, sibi displiceat: implicat autem eam ita spectatam sibi placere: quemadmodum etiam implicat, Deum illam eodem pacto spectatam præcipere, suadere, ad eam mouere, aut quemquam ad eam prædestinare. Miror autem obiecientem meipso conuenire mecum, Deum non posse in eam complacere, seu illam velle, etiam quoad actus substantiam, voluntate antecedente, & tamen affirmare, in eam complacere atque eam velle consequentè & concomitante voluntate: cùm tamen in re, de qua disputamus, vnum & idem obiectum sit antecedentis, concomitantis, & consequentis diuinæ volitionis, nec minus ex le velle arbitrium agere contra legem Dei, & velle quod contra illam antea egerit, obiecientisque reddere deberet rationem, quare, cùm obiectum vnum & idem omnino sit, contradictionem implicet esse voluntatem Dei antecedentem circa illud, & non solum non implicet contradictionem esse voluntatem concomitantem & consequentem circa illud, sed etiam re ipsa circa illud idem versari.

Peccati, etiam materialiter, Deum non est causa.

Credo iam nobiscum consentiet, Deum causam non esse peccati, etiam materialiter, ac fundamentaliter sumpti, in sensu à nobis explicato. Quod si reuolat Scripturæ ac Sanctorum Patrum testimonia, itémque Ecclesiæ definitiones, quibus disputatione 30 citata id ostendimus, comperiet profectò de fide id esse in sensu, in quo nos loquimur. Præsertim si adiungat quæ diximus disputatione 31. §. Ratio hæc, & disputatione 32. §. Non defuere, & §. Opinio hæc, & quæ in Appendice diximus fol. 17. & 16. Certè Scripturæ sanctæ, Ecclesiæ definitiones, & Sancti Patres, quando de hoc agunt, docentque Deum peccatorum non esse causam, ea non prædestinare, ea non velle, ea detestari, ac punire, non tam loquuntur de metaphysicis entitatibus rationis, quæ nostras actiones consequuntur, quam de actionibus ipsis, quibus diuina præcepta transgredimur, & de omisso-

nibus actionum, quibus tenebamur præceptis affirmatiuis nos conformare. In his enim præcipue est ratio voluntarij, & eis præcepta transgredimur, quin eiusmodi actiones sunt, quæ diuinis præceptis prohibentur, nempe non occidas, non machaberis, non sum tuas facies, non falsum testimonium dices, non concupisces uxorem aut rem proximi tui. Quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi, habetur Apoc. secundo. Sanè si Sanctus Iacobus neque tentationem, quæ in nostra excitatur sensualitate, & nos sollicitat, & inclinat ad malū, Deo tribuit, multò minus tamquam causa Deo ascribet, quod per nostrum arbitrium ei tentationi consentiamus & contra legem Dei ad actum peccati cooperemur: Nemo, inquit ille cap. 1. cum tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim inuentor malorum est: ipse autem neminem tentat. Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò, cum consummatum fuerit, generat mortem. Expendantur cetera Scripturæ testimonia, quæ disput. 30. adduximus.

Definitiones verò Ecclesiæ, quas ibidem & in Appendice loco citato adduximus, profectò de actibus peccatorum loquuntur, quos Deum neq; prædestinasse, neque velle antecedente voluntate fateatur obieciens ipse: nulla autem est ratio cur Deus quoad id, secundum quod non possint esse ab eo antecedenter voliti, possit eos velle concomitanter aut consequenter. Definitio verò Concilij Tridentini cano. 6. ibi relata apertissimè de actibus peccatorum loquitur. Sic enim habet: Siquis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permisisse, sed etiam propriè & per se, adeo ut sit proprium eius opus, non minus præditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anathema sit.

Idem constat de sequentibus Patrum testimoniis ibidem relatis. Chrysof. homilia 8. in Epist. 2. ad Timotheum. Hoc solum scio, quod Deus omnia prouidet, quod liberi arbitrii conditi sumus, quod alia quidem operatur, alia verò permittit, quod nihil mali vult fieri, quod non ex sola ipsius voluntate fiunt omnia, sed ex nostra quoque, mala quidem omnia ex nostra tantummodo sunt, bona verò omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio, quod nihil ipsum latet, non tamen quia nihil ipsum latet, siccirco omnia operatur ipse. Ecce, de operibus loquitur. D. Augustinus de spiritu & litera, cap. 31. Nusquam legimus in sanctis Scripturis, non est voluntas nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est: alioquin etiā peccatorū, quod absit, autor est Deus, si non est voluntas nisi ab illo: quoniam mala voluntas iam sola peccatum est: etiā si desit effectus. Ecce, de actu voluntatis loquitur. Et de articulis sibi falsò impositis artic. 10. Detestanda & abominanda opinio est, quæ Deum cuiusquā male voluntatis, aut male actionis credit autorem, cuius prædestinatio nusquam extra bonitatem, nusquam extraiustitiam est: vniuersa enim via Domini misericordia & veritas. Adulterium enim matronarū & corruptelas virginum non instruere nouit sancta diuinitas, sed damnare: nec disponere, sed punire. Non ergo casus ruerium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitauit, aut fuit, aut impulsi: sed planè prædestinavit iudicium suum, quo vnicuique retribuetur ut prout gessit, siue bonum, siue malum. Quod iudicium futurum nō esset, si homines Dei voluntate peccarent: & omnis homo, quem discretio diuina sententia in sinistra collocauerit parte, damnabitur, quod non Dei, sed suam executus est voluntatem. Et art. 13. Nefas est Deo ascribere causas talium ruinarum. Quia & si æterna scientia præcognitum habet, quid

quid uniuscuiusque meritis retributum sit, nonini tamē per hoc quod falli non potest, aut necessitatem, aut voluntatem inuitit delinquendi. Si ergo à iustitia, & pietate quis deficit, suo præcepto fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuasione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil Spiritus sanctus, neque in tali negotio quicquam diuine voluntatis interuenit, cuius ope scimus multos, ne laberemur, deiectionos, nullos autem, ut laberemur, impulsos. Hypog. lib. 6. Mala Iudæ, ut dixi, præcisus, non prædestinauit Deus, vel fecit: & tamen, in quibus præcisus, iudicio iusto tradens eum in reprobam sensum, ut impleret, permisit. Et post multa, Tenenda est inconcusse huius disputationis regula, qua diuinis testimoniis claruit, Peccatores in peccatis propriis, antequam essent in mundo, præcisos esse tantum, non prædestinatos, &c. Sanè tam hi, quam ceteri Patres, de actibus ipsis peccatorum, prout à nostro arbitrio emanant, quo pacto contra legem Dei sunt, rationemque habent peccati materialiter ac fundamentaliter, loquuntur. Sententia verò nostra non solum magis pia, diuinæque maiestatis ac bonitate dignissima est, sed etiam de Scripturarum visceribus, definitionibus Ecclesie, & Sanctorum Patrum testimoniis de prompta, ut mirandum sit, post tantam lucem, tam debilibus fundamentis quemquam eam impugnare fuisse ausum.

Ex his iam patet, sententiam, qua affirmamus Deum non esse causam actuum peccatorum prout materialiter ac fundamentaliter peccata sunt, hoc est, ut sunt actiones à nostro arbitrio contra legem Dei emanantes, non solum cum veritate non pugnare, sed etiam esse de fide. Itemque quamuis eadem actiones partialitate causæ simul emanent tota à Deo per concursum generalem, atque si eo pacto præcisè spectentur, non solum voluntate concomitante, & consequente, sed etiam antecedente Deo non displiceant, in eisue Deus complacet, absolute tamen, ac simpliciter ei displicere, etiam concomitante & consequente voluntate: quoniam ut simpliciter dicatur illi displicere, satis est si ex vno capite ei displiceat, & contra ipsius legem ac voluntatem signi seu conditionatam re ipsa exerceantur. August. verò in testimonium illud Iohannis sanè non pugnat cum validissimis ac apertissimis testimoniis quæ ex ipsomet paulò antea retulimus: sed solum vult, Deum per Verbum suum esse causam primam, etiam entitatis & rationis formæ, quæ est in actu peccati, entitatemque & bonitatem naturalem illius actionis in Deum reduci tanquam in causam primam, & autorem eo modo, quo à nobis explicatum est.

Ad id verò quod dicitur, Scholasticos qui concursum Dei generalem cum causis secundis defendunt, simpliciter dicere Deum causam esse actionis peccati, dicendum est: Illos sanè non negare, quod dicimus: tamen si nostram doctrinam non expresse- rint, eò quod modus, quo nos concursum vniuersalem constitutum, non fuerit tam exactè ab eis expressus, quam à nobis fuit explanatus, neque tam accurate, ut nos, rationem reddiderint, cur Deus causa non sit peccati. Ceterum non dubitamus, si nostra doctrina eis fuisset proposita, eam omnino proburos. Præsertim cum sit admodum pia, & definitioni Concilij Tridentini can. 6. citato plusquam consentanea, atque rationes peculiare, quas hæcenus explicauimus, cur Deus simpliciter dicendus non sit causa peccati materialiter sumpti, eam demonstrer. Certè D. Thom. & alij nec negant, nec negare possunt, concursum liberi arbitrij particulare ad actionem peccati unà cū concursu generali Dei, ab arbitrioque eo pacto realiter influente, tanquam à parti-

Molina in D. Thom.

culari causa determinante ad speciem actionis, pro- uenire, quòd actus ille sit contra legem Dei ac mate- riale, & fundamentum peccati: neque itè negant, ne- que negare possunt, eundè arbitrij influxum ad actum peccati esse ab usum arbitrij ad id, ad quod à Deo collatum nò est, ut August. affirmat, atq. adeò per- missum dumtaxat à Deo esse, ut Concilium Triden- tinum definit, ac proinde neque actionem, quæ illum consequitur, intentam esse à Deo per creatum arbi- trium & concursum suum generalem, sed solum esse permissum. Quare neque D. Thomas neque alij hodie negarent, Deum esse solum causam vniuersa- lem & primam actionis peccati, minimè eam inten- dentem tam per nostrum arbitrium, quam per suum cōcursum generalem sed solum eam permitteam, ut nos dicimus, & Concilium Tridentinum definit.

Ad id verò, quod additur, de repugnantia, qua in dictis nostris esse videtur, dicendum est. Si expendantur, quæ in eo §. diximus, nullam omnino esse repugnantiam: quin potius esse admodum infirmam consequentiam hanc, quæ aduersus nos intenditur. Nempe Deus voluntate absoluta vult influere hic & nunc cum libero arbitrio concursu generali ex se indiffe- rente, ut pro qualitate particularis influxus arbitrij se- quatur potius volitio, quam nolitio, & volitio, aut nolitio potius huius obiecti, quam cuiusvis alterius, & deniq; actio potius bona moraliter quam mala: ergo Deus intendit, ut sit hæc actio peccati, quam ipse sua lege pro- hibet, & quæ, quòd sit potius ea actio, quam alia, habet ex influxu particulari arbitrij, & non ex concursu ge- nerali Dei indifferenti ex se ad varias species actionis. Sanè si liberum arbitrium per concursum genera- lem ita ageret motum, ut nullum haberet peculiarem suum influxum, sed præcisè ageret per motum & influxum, quem à Deo recipit, eo pacto, quo aqua ab igne calefacta agit præcisè per calorem, quem ab igne recipit, tunc consequentia esset bona: sed peri- ret arbitrij libertas, determinatioque ad actionem pec- cati esset à Deo, Deusque (iuxta errorem Lutheri) non minus causa esset productionis Iudæ, quam cuiusvis actionis bonæ, & similia multa absurda sequerentur: at non ita res habet, sed determinatio ad speciem peccati est ab ipso arbitrio per influxum sibi prop- rium ac liberum, quo & se & concursu Dei gene- rali ad actum malum abutitur, à Deo minimè per arbitrium, ac suum generalem concursum inten- tum, eaque de causa, iuxta verissimam Augustini doctrinam, homo ipse, & non Deus est causa realis, ac positiva peccati.

Illam etiam alia consequentia, quam obiciens in- tendit, nulla profectò est. *Videlicet concursus Dei ge- neralis non est aliud quam productio, qua dicitur esse actio- nis, ergo qui generaliter concurrere vult cum libero arbi- trio quando peccat, vult & intendit actionem peccati.* Concursus namque Dei generalis est influxus, hoc est, ipsamet actio tota peccati, sed ut partialitate cau- se est præcisè à Deo, tanquam à causa vniuersali, à qua non habet, quòd sit potius illa actio, quam longè diuersa, sed id habet à peculiari influxu arbitrij, eaque de causa, non sequitur, quòd si Deus absolu- tè vult illo modo ex sua parte influere, velit, aut in- tendat, ut sit actio peccati.

Nunc obiciens attendat, ipsum esse qui secum apertissime pugnat. Si quid namque argumentum suum probat, sanè conuincit, Deum velle actionem peccati voluntate antecedente: voluntas quippe concurrenti generali concursu ad actionem pec- cati est voluntas antecedens comparatione actio- nis peccati: quare si ex illa sequitur Deum velle actionem peccati, sequitur velle illam voluntate

Ad rem-
tam
dicitur.

antecedente : ipse autem merito negat voluntatem antecedentem in Deo compensatione actionis peccati, etiam quoad actus substantiam.

ARTICVLVS VII.

Vtrum voluntas Dei sit mutabilis.

Voluntas Dei immutabilis.

CONCLUSIO negat, eamque de fide esse patet ex rationibus & testimoniis quib. q. 9. ostendimus in Deum non cadere mutationem. Confirmariq; potest ex illo 1. Regum 15. *Poenitudine non flebitur, neque enim homo est, ut agat poenitentiam.* Atque ex illo Prouerb. 19. *Multa cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in aeternum permanet.* Quae hoc loco dici poterant, dicta sunt q. 9. & 14. art. 13. disputatione 1. & articulo 15.

Prædictiones diuinae semper verae: quid in eis interdum subintelligendum est.

Circa responsionem ad secundum sciendum est, in omnibus locis Scripturae sacrae, in quibus ex persona, aut iussu Dei affirmatur aliquid futurum, si contrarium eueniat, semper subintelligi aliquid ratione cuius tale dictum nihil omnino habeat falsitatis, aut contradictionis comparatione eius, quod postea euenisse narratur. Porro quod subintelligitur, interdum est, spectato cursu vniuersi, & causis naturalibus: neque enim est aliqua repugnantia, ut quod verè dicitur spectato cursu vniuersi, dispositione praesenti, & causis naturalibus, sit supernaturaliter aliter euenturum. Hac ratione Isaias 39. & 4. Reg. 20. Ezechia ad mortem aegrotanti dixit Isaias. *Hac dicit Dominus: Dispone domui tuae, quia morieris tu, & non viues:* natura videlicet morbi, & causis naturalibus spectatis. At paulò post exaudita est deprecatio illius, supernaturaliterque à mortis periculo liberatus. Interdum verò subintelligitur conditio aliqua, ut cum dicitur futurum aliquid comminatorie solùm, quia id postulant demerita, & ita futurum est, ac sub conditione subintellecta, nisi poenitentiam agant, aut alia simili. Ita intelligitur illud Ionae 3. *Adhuc quadragesima dies & Ninive subuertetur.* Et illud Gen. 20. ad Abimelech, *En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum.* Intelligebatur enim, nisi eam non tetigeris, restituerisque viro suo. Vnde subiungitur: *Nunc ergo redde viro suo uxorem, si autem nolueris reddere, scito quòd morte morieris.* In sensu explicato intelligitur capite *incommutabilis*. 22. quaestione 4. ex concilio Toletano 8. Quia ergo quando in similibus euentibus non fit, quod praedictum est, Deus neque in sua cognitione, neque in voluntate, quicquam mutat. Gregorius 16. Moral. cap. 6. & 18. aliàs c. 4. & 17. ait: *Deum tunc mutare sententiam (externis scilicet verbis prolatam, dum non implet quod praedicebatur, quia deest conditio, sub qua praedicebatur) non tamen mutare consilium:* Atque ita exponit eum glossa in illud Isaias 28. citatum.

Illud verò est hoc loco animaduertendum, non omnia quae Deus praedicit futura in poenam delictorum, dici comminatorie, & sub conditione, nisi poenitentiam egerimus, sed quaedam duntaxat. Translatio enim regni à domo Saul in domum Dauid, quam Samuel Sauli in poenam inobediètiæ 1. Reg. 15. praedixit, absoluta erat, quod intelligens Samuel adiecit. Porro *triumphator in Israel non pariet, & poenitudine non flebitur, neque enim homo est, ut agat poenitentiam.* Talis etiam erat mors pueri suscepti ex adulterio, quam Nathan 2. Regum 12. praedixit Dauid in poenam delicti. Porro propheta, qui poenas futuras praedicunt, interdum nesciunt an illae sint

A absoluta, & sine vlla conditione, an verò sint solùm comminatoriae, aut sub conditione. Ionas enim id ignorabat, ut satis constat ex eiusdem historia, id tamen verebatur. Dauid etià ignorauit an poena mortis filij suscepti ex adulterio esset comminatoria: & ob id poenitentiam agebat, antequàm moreretur filius, ut eum à morte liberaret. Isaias item, dum Ezechia mortem praedixit, ignorabat, an supernaturaliter contrarium esset futurum, quod paulò post illi reuelatum est. At Samuel optimè cognouit poenam Sauli esse absolutam, neque vllam habere conditionem. Quae dici poterant circa responsionem ad quartum, dicta sunt circa responsionem ad quartum & quintum articuli tertij.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum voluntas Dei necessitatem rebus volitis imponat.

C

O c loco explicanda erat radix contingentiae, quae tamen ea de re dici poterant, dicta sunt q. 14. art. 13. disputatione 11. & 12.

ARTICVLVS IX.

Vtrum voluntas Dei sit malorum.

S

ENSVS quaestionis proposita est vtrum voluntas Dei, quoad actum volitionis, versetur circa mala: quoad nolitionem enim & odium, constat esse malorum, ut patet ex illo Sapientiae 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas eius.* Malum autem sumitur latè, ut comprehendit malum culpae, malù poenae, & malù quod est defectus naturae, ut est priuatio frigoris comparatione aquae.

Prima conclusio. Fieri non potest, ut malum, quodcumque illud sit, per se, seu sub ratione mali appetatur à Deo, vel à quocumque alio. Probat, quoniam obiectum volitionis est bonum, sub ratione boni: ergo fieri nequit ut volitio, tã diuina, quam cuiusuis alterius, feratur in malum per se, seu sub ratione mali. Vnde Dionysius 4. capite, de diuinis nominibus. *Nemo, inquit, respiciens ad malum operatur, videlicet, quasi illud per se intendat.* Animaduertitur tamen, id quod qu. 5. ostensum est, cum bonum, quod obiectum est voluntatis, non sit bonum quod opponitur malo culpae, vel malo poenae, vel malo, quod est defectus naturae, sed sit bonum, ut est idem quod conueniens, inde effici, ut saltem quatenus conueniens est Deum pro suo arbitratu posse vri sua libertate, possit de potentia absoluta velle redigere res in nihilum, aut destruere partem aliquam operum suorum, efficiereque priuationem aliquam, quae propriissimè sit malum naturae comparatione eius, cuius fuerit priuatio.

Secunda conclusio est. Malum per accidens, quatenus coniunctum est cum aliquo bono, terminare potest appetitum ac volitionem ratione boni, cui est coniunctum, ut leo, ex directione primae causae, appetit ouis interfectionem (quod malum est ouis) ut famem expleat, propriamque vitam alat: quod bonum est eius, cum malo tamen ouis coniunctum. Fornicator item vult malum fornicationis propter bonum delectationis.

Tertia conclusio. Deus neque praedicto modo vult malù culpae: vult tamen illud permittere. Prior pars est de fide, demonstrataque est in Concordia q. 14. art. 23. à disputatione 30. Posterior verò artic. 6. disputatione 2. est ostensa.

Quarta conclusio. Deus vult malum poenae. Haec est de fide, quoniam de fide est Deù punire impios

Quaestio sensu.

Prima conclusio. Malum quod tale non potest esse appetit.

Secunda conclusio. Malum potest per accidens appeti ratione actiui boni.

Tertia conclusio. Malum culpae nulla ratione Deus vult: sed per mittit tantum.

Quarta conclusio. Poena mali est velle Deum.

apud inferos: iustos vero, qui reliquias peccatorum deferunt perfoluendas ex hac vita, apud ignem purgantem. Ex Scripturis etiam constat, Deum in hac vita saepe punire peccata, quod non aliter esse potest, quam si velit peccatoribus mala poenae, quibus eos punit. Cum autem maius sit bonum iustitiae, quod Deus ex punitione peccatorum intendit, quam sit natura bonum, quo prius malum poenae pro peccatis infligitur, utique intuitu illius maioris boni aequissimè, ac sanctissimè vult malum poenae, quod prius minori bono.

Dubium an Deus precipere queat, quod fieri nullo pacto possit.

Quaerit Durandus in 1. dist. 47. quaest. 7. vtrum Deus precipere possit, quod neque conditionali, neque absoluta voluntate vult fieri. Pars quae negat suaderi potest, quoniam cum praecipuum sit voluntas signi, significare debet aliquam voluntatem, vel absolutam, vel conditionalem eiusdem obiecti, quae formaliter sit in Deo.

Contraria vero pars potest ex eo probari, quoniam praecipit Abrahamo immolationem Isaac, quam neque absoluta voluntate, neque conditionali volebat.

Solutio.

Breuius tamen dicendum est posse precipere id, quod licet nulla voluntate velit esse, vult tamen ut is, cui praecipuum imponit, idem velit facere, vel saltem teneri facere, ut in praecipuo Abrahamae imposito interuenit.

ARTICVLVS X.

Vtrum Deus habeat liberum arbitrium.

Liberum arbitrium esse formaliter in Deo.

CONCLUSIO est. In Deo est libertas arbitrij, non quidem comparatione suae bonitatis, quam necessario diligit, atque vult esse, sed comparatione aliarum rerum, quas & velle, & non velle, aut etiam nolle potest, ut ex dictis artic. 3. & 4. est manifestum. Est vero in Deo libertas arbitrij non solum eminenter, sed etiam formaliter, seculum tamen omni imperfectione arbitrij creati, nempe facultate ad peccandum, atque non solum mutabilitate, sed & vicissitudinis obumbratione, quae ex imperfectione voluntatis creatae proficiscitur. Porro arbitrij libertas ita spectata, dominiumque proprietarium operationum, perfectio est simpliciter. Legito quae articulis citatis, & quaest. 2. artic. 3. dicta sunt.

ARTICVLVS XI. & XII.

De voluntate signi, & quot signa sint diuinae voluntatis.

DISPVATIO VNICA.

Voluntas diuina quomodo signa.

QVINQUE signa diuinae voluntatis à Theologis traduntur, nempe praecipuum, prohibitio, consilium, operatio, & permissio. Cum autem praecipuum duobus modis sumi possit, vno latè, ut comprehendit prohibitionem praecipuumve negatiuum, altero vero presertim, pro solo praecipuo affirmatiuo: hoc loco sumitur posteriori modo: vnde praecipuum & prohibitio duo signa diuinae voluntatis constituuntur. Consilium vero sumitur, ut comprehendit tam affirmatiua, quale est illud: *Si vis perfectus esse, vende quae habes, &c.* quam negatiua, cuiusmodi est, *non ducere uxorem, vel bémoe vitam ducere.*

Operatio est signum voluntatis Dei absoluta,

A qua vult talem operationem esse, quando scilicet à Deo proficiscitur. Cum enim Deus agat per voluntatem, eamque absolutam, qua hic, & nunc vult hoc vel illo modo agere, utique si à Deo aliqua sit operatio, illa est signum voluntatis absolutae, qua in illam voluit eo modo influere. Operationes etiam causarum secundarum, quae ab arbitrio creato non pendent, signa quoque sunt voluntatis absolutae in Deo, quae eas esse voluit, eaque volitione, qua statuit ita mundum fabricare: tribuunturque Deo, ut earum auctori mediantibus causis secundis. Illae vero, quae ab arbitrio creato pendent, si bonae sint, signa

Operatio quo pacto sit signum diuinae voluntatis.

B sunt absolutae Dei voluntatis, qua non solum per concursum generalem: aut etiam specialem, praesertim si ad ordinem gratiae spectent, voluit ad eas concurrere, sed etiam qua, prauidens pro libertate arbitrij creati ita futuras, eas, ut sibi gratas ac desideratas, absolute voluit, ut artic. 6. disput. 1. explicatum est. Si vero sint malae moraliter, signa quidem sunt Deum tamquam causam omnium rerum diuersalem voluntate absoluta voluisse in eas influere concursu generali, ut eadem disput. ostensum est. Ceterum eiusmodi operationes, si in particulari considerentur, ut effectus proprii sunt arbitrij creati, nulla ratione sunt signa, quod Deus illas esse velit, sed solum quod velit eas permittere.

C Ut vero intelligatur quomodo pacto permissio signum constituatur diuinae voluntatis comparatione eorum quae mala sunt, & potissimum culpae (alia namque mala ex intentione diuina esse possunt, atque adeo volita voluntate absoluta, licet interdum sint solum ab eo permissa) obseruandum est, cum id permittere quis dicatur, quod prauidens aut certe, si res perfecte non cognoscat, timens, vel timere debens, esse futurum, non impedit, cum possit, ad permissionem tria esse necessaria. Primum est, ut prauideatur futurum. Secundum, ut possit impediri. Tertium, ut non impediatur. Atque in hoc tertio positus illis aliis duobus, sita est ratio permissiois. Obseruandum deinde, nos quidem duobus modis posse aliquid permittere. Vno, eliciendo actum voluntatis, quo nolimus impedire, quod possumus. Altero nullum eliciendo actum, vel quia non aduertimus, cum aduertere possumus: vel quia continemus actum. Eiusmodi autem permissio, licet non sit à nobis volita formaliter, est tamen voluntaria, quatenus in potestate nostra est id impedire, quod non impedimus, potestque alicui interpretari, ut, aut etiam imputariue volita, si id impedire tenebamur, ut 1. 2. q. 6. explicatum est. Deus autem quicquid permittit, actu voluntatis videtur velle permittere.

Permissio quodnam signum sit voluntatis diuinae.

Tria ad permissioem necessaria explicantur.

Posse nos voluntariè aliquid permittere dupliciter.

Deus actu voluntatis res permittit.

E Tum quia in eo est perfecta scientia omnium, quae futura sunt, nisi ipse ea impediat: neque est, cur contineat determinationem suae voluntatis in permitendis iis, quae voluntariè est permittendus, quin potius ad perfectam ipsius prouidentiam spectare videtur id statuire. Tum etiam, quia ex aeternitate habet scientiam liberam futurorum omnium contingentium, quae ex voluntariè ipsius permissioibus futura sunt: neque id aliter videtur posse cognoscere, quam in determinatione liberae suae voluntatis, qua ea statuit permittere. Ex his patet, quaecumque permissionem mali moraliter, aut cuiusuis alterius, quod Deus solum permittat, non tamen intendere, aut velle dicatur, signum esse voluntatis diuinae, qua id ex aeternitate constituit ita permittere.

Quod eiusmodi quinque externa signa voluntatis diuinae non proprie, sed metaphoricè voluntas Dei dicantur, eo modo quo testamentum voluntas testatoris

Hac signa metaphoricè appellantur voluntas diuina.

testatoris tanquam signum illius dicitur, nulli potest esse dubium. Vtrum verò hæc omnia signa semper significet volitionem, aut nolitionem, quæ propriè & formaliter sit in Deo: an verò tria priora, quando quod Deus præcipit, prohibet, aut consulit, non impletur, solum metaphoricè dicantur signa voluntatis diuinæ, quasi in Deo nulla sit volitio formaliter eorum, quæ ita præcipit aut consulit, sed solum in præcipiendo & consulendo se habeat ad modum volentis, multi, vt artic. 6. disput. 1. retulimus, affirmant: idque redolet D. Thomas hoc loco artic. 11. maxime in responsione ad vltimum. Contrarium nos ostendimus disputatione citata, nempe esse vera signa voluntatis conditionalis, quæ formaliter est in Deo, quæ vult talia fieri, si ipsi etiam homines per suum liberum arbitrium eadem velint. Poterit tamen quis fortè interpretari D. Thomam, vt solum velit non esse signa voluntatis absolutæ, quæ formaliter sit in Deo: non verò negare esse signa voluntatis conditionalis.

A dum quæstione præcedente artic. 6. dictum est. Atque adeò actum peccati, quoad esse in particulari quod habet à libero arbitrio operante contra legem suam, ac proinde operante non id, ad quod operandum à Deo collatum est, non diligit. Probatur ergo prior pars conclusionis, quia diligere est velle bonum: Deus autem omnibus, quæ ab ipso sunt, vult cum minimum bonum ipsum existentia, estque saltem vniuersalis causa illius per suam voluntatem, vt quæstione præcedente ostensum est: ergo Deus diligit omnia quæ sunt. Posterior verò pars conclusionis probatur: quoniam nostra voluntas mouetur à bonitate rerum, ac proinde amor noster efficitur tamquam à parte causæ à bonitate rerum cognita, amor verò diuinus est causa bonitatis rerum. Hoc loco illud animaduerte, licet velle bonum alicui, sit diligere illud: attamen, vt 2. 2. q. 27. artic. 2. dicebamus, diligere ac amare aliquam rem latius patet: affici namque voluntate ad aliquid, est etiam illud diligere: non tamen est velle eadem bonum.

Amor noster ex parte efficitur à rebus: amor Dei est causa bonitatis rerum.

Amor benevolentia, & amicitia, & concupiscentia quid.

QVÆSTIO XX.

De amore Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo sit amor.

Amor, & gaudium sunt in Deo, odium in eodem & deest: ac reliquæ verè affectus non nisi metaphoricè.

Art. & sequenti quæstione disserit D. Thomas de iis, quæ ad actum diuinæ voluntatis spectant. Conclusio huius articuli hæc est, In Deo est amor. Quæ conclusio est de fide, vt constat ex illo 1. Ioann. 4. Deus charitas est. Et ex illo Sapient. 2. Diligis omnia que sunt. Probatur verò à D. Thoma, quoniam in Deo est voluntas pro actu voluntatis, vt quæstione præcedente visum est: sed primus actus voluntatis, sicut etiam primus actus appetitus sentientis, est amor, qui necessariò antecedit cæteros, vt optimè ostendit D. Thomas: ergo in Deo est amor.

Ex actibus & affectibus, quos 1. 2. q. 23. connumerat, solos tres tribuit Deo, nõ vt sunt cum transmutatione aliqua, quo pacto passionis dicuntur, atque ad appetitum sentientem pertinent, sed vt sunt actus voluntatis, neque amorem, & gaudium circa bonum, odium verò seu detestationem circa malum, reliquos autem egregiè docet in responsionibus argumentorum imperfectionem habere annexam, & ideo Deo non, nisi metaphoricè, tribui posse.

C Circa responsionem ad tertium animaduertendum est. Amorem distingui in amorem amicitia, seu potius benevolentia, & in amorem concupiscentia. Amor benevolentia est, quo nobis, aut alteri volumus aliquod bonum. Amor verò concupiscentia est, quo volumus tale bonum. Itaque vnus & idem amor, vt terminatur ad rem quam nobis aut alteri volumus, appellatur amor concupiscentia, vt verò terminatur ad nos, aut alterum, cui illud volumus, dicitur amor benevolentia. Dicitur etiam amor amicitia, sed tunc propriè, quando est ad alterum, qui redamare potest, atque adeò qui intellectu & voluntate præditus est. Amicitia namque propriè est inter duos, positæque est in mutuo amore & communicatione, vt 2. 2. q. 24. artic. 1. latè explicauimus. Amor ergo, quo Deus diligit creaturas intellectu minime præditas, si spectetur quatenus per eum vult, vt habeat bonitates ac perfectiones, quas illis communicat, dicitur Ferrariensis 1. contra gentes, cap. 91. Scotus, Durandus, Gabriel, & alij in 3. dist. 32. non esse quidem amorem concupiscentia, sed esse amorem, non propriè amicitia, sed quasi amicitia. Possumus tamen illum appellare amorem benevolentia, quo illis ea bona, ac perfectiones vult: si verò spectetur quatenus vult creaturas illas, esse ita perfectas in vltimo hominum, simulque in gloriam suam, ad manifestationem scilicet suæ sapientia, bonitatis, & potentia, est amor concupiscentia, quo eas sibi, & nobis ita vult esse. Damnatos licet non diligit Deus amore amicitia, diligit tamè amore benevolentia, & concupiscentia, perinde atque res intellectu carentes, quo ad ipsorum esse naturale.

Damnatos qui amore diligit Deus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus omnia amet.

Deus quatenus diligit omnia.

CONCLUSIO est, Deus diligit omnia, quæ aliquando sunt: aliter tamen ac homo. Prior pars est de fide, vt patet ex illo Sapientia 2. Diligis omnia, que sunt, & nihil casti eorum que fecisti. Intelligendum verò est, Deum diligere omnia, quæ sunt, quatenus ab eo ea intadente sunt proximè vel remotè. Vnde actum peccati diligit quoad entitatem ipsam, quatenus influere vult concursu generali, vt id sit, quod arbitrium creatum pro sua libertate efficere voluerit, quòdque præuidet futurum esse actum peccati: mallet tamen vt nunquam efficeretur, quemadmo-

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus equaliter diligit omnia.

VÆSTIO hæc facilis est. Ex parte enim actus, quo Deus res diligit, omnia equaliter diligit: quippe cum vnus & idem ac simplicissimus sit comparatione omnium. Ex parte verò boni, quod eo actu vult rebus, quas diligit, non omnia diligit equaliter, sed meliora magis diligit. Veraque pars conclusionis perspicua est, & certa.

ARTI